

LATVIJAS
UNIVERSITĀTE

**Promocijas darba
kopsavilkums**

**Summary of
Doctoral Thesis**

Ieva Zepa

**FOLKLORA UN
KRISTIETĪBA
20.–21. GADSIMTĀ:
STIRNIENES DRAUDZES
PIEMĒRS**

**FOLKLORE AND CHRISTIANITY
IN THE 20TH AND 21ST CENTURY:
THE CASE OF THE STIRNIENE PARISH**

Rīga 2026

LATVIJAS
UNIVERSITĀTE

**HUMANITĀRO ZINĀTŅU
FAKULTĀTE**

Ieva Zepa

**FOLKLORA UN KRISTIETĪBA
20.–21. GADSIMTĀ.
STIRNIENES DRAUDZES PIEMĒRS**

PROMOCIJAS DARBA KOPSAVILKUMS

zinātniskā doktora grāda (*Ph. D.*) iegūšanai
humanitārajās un mākslas zinātnēs
mūzikas, vizuālo mākslu un arhitektūras zinātnes nozares
latviešu folkloristikas apakšnozarē

Rīga 2026

Promocijas darbs izstrādāts Latvijas Universitātes Humanitāro zinātņu fakultātē, Latvistikas un baltistikas nodaļā laika posmā no 2020. gada līdz 2025. gadam.

Promocijas darbs izstrādāts ar Latvijas Atvēršanos un noturības mehānisma plāna 5.2. reformu un investīciju virziena "Augstskolu pārvaldības modeļa maiņas nodrošināšana" 5.2.1.r. reformas "Augstākās izglītības un zinātnes izcilības un pārvaldības reforma" 5.2.1.1.i. investīcijas "Pētniecības, attīstības un konsolidācijas granti" otrās kārtas "Konsolidācijas un pārvaldības izmaiņu ieviešanas granti" projekta Nr. 5.2.1.1.i.0/2/24/I/CFLA/007 "Latvijas Universitātes iekšējā un ārējā konsolidācija" atbalstu.

LATVIJAS
UNIVERSITĀTE

Finansē
Eiropas Savienība
NextGenerationEU

Darbs sastāv no ievada, 5 nodaļām, nobeiguma, secinājumiem, avotu un literatūras saraksta un 5 pielikumiem.

Darba forma: disertācija mūzikas, vizuālo mākslu un arhitektūras zinātnes nozarē, latviešu folkloristikas apakšnozarē.

Darba zinātniskā vadītāja: profesore, *Dr. habil. philol. Janīna Kursīte-Pakule*.

Darba recenzenti:

- 1) pētnieks, *Dr. philol. Ingus Barovskis*, Latvijas Universitāte;
- 2) asoc. profesore, *Dr. philol. Angelika Juško-Štekele*, RTU Rēzeknes akadēmija;
- 3) profesore, *Dr. philol. Maija Burima*, Daugavpils Universitāte.

Promocijas darba aizstāvēšana notiks 2026. gada 10. februārī Rīgā, Visvalža ielā 4, Latvijas Universitātes Valodniecības un literatūrzinātnes un Mūzikas, vizuālo mākslu un arhitektūras nozaru promocijas padomes atklātā sēdē.

Ar promocijas darbu un tā kopsavilkumu var iepazīties Latvijas Universitātes bibliotēkā Rīgā, Kalpaka bulvārī 4.

LU Valodniecības un literatūrzinātnes

un Mūzikas, vizuālo mākslu

un arhitektūras nozaru

promocijas padomes priekšsēdētāja _____ / **Ausma Cimdiņa** /
(paraksts)

promocijas padomes sekretāre _____ / **Iveta Narodovska** /
(paraksts)

© Ieva Zepa, 2026

© Latvijas Universitāte, 2026

ISBN 978-9934-36-506-5

ISBN 978-9934-36-507-2 (PDF)

ANOTĀCIJA

Promocijas darbs *Folklorā un kristietībā 20.–21. gadsimtā. Stirnienes draudzes piemērs* ir divu Latgalē cieši savijušos pasaules redzējumu (folkloras un kristietības) atspoguļojums gadsimta garumā. Savdabīgā dzīves un kultūras telpa ir Stirnienes apkaimes materiālais un nemateriālais mantojums, viens no latgaliskās un katoliskās identitātes stūrakmeņiem šajā apvidū. Pētījumā analizēta un interpretēta lokālā folklorā, tautas dievbijības senākās un mūsdienu izpausmes, paaudzēs pārmantoto folkloras paražu, ticējumu, tautas medicīnas un maģijas elementu klātbūtne, materiālie artefakti. Darbā akcentētas svarīgākās tematiskās līnijas un raksturots tēmas kopējais aptvērums – Stirnienes tradīcijas folkloras un katolicisma kontekstā, kā arī šo kultūrslāņu mijiedarbe ārējo faktoru – politisko, ekonomisko, sociālo, Baznīcas uzstādījumu – ietvarā.

Promocijas darba mērķis ir interpretēt folkloras un kristietības mijiedarbību Stirnienē, noskaidrojot tradīciju pārmantojamību, sinkrētisko raksturu un nozīmi kopienas identitātes veidošanā. Pētījumā izmantota biogrāfiskā un dzīves rakstības pieeja, kontekstuālā izpētes metode un autoetnogrāfiskās metodes elementi, gadījuma analīze, kā arī līdzdalīgais novērojums un kvalitatīvās intervijas. Autore veikusi lauka pētījumus Stirnienes draudzē vairāku gadu desmitu periodā, dokumentējusi vairāk nekā 60 tradīcijas nesēju dzīvesstāstus un pierakstījusi kopumā 100 personu mutvārdu liecības, papildinot tās ar arhīvu materiāliem un personīgajiem vērojumiem.

Darbs strukturēts piecās nodaļās: teorētiskās un metodoloģiskās nostādnes, Stirniene vēsturiskā kontekstā, bērnu ieražas, tradicionālie tautas garīgie dziedājumi (mirušo ofīcijs un maija dievkalpojumu dziedājumi pie krusta) un kristietības un tautas priekšstatu sinkrētisms praksē. Balstoties pētījuma praktiskajā daļā – lauka pētījumu materiālos, apkopota un sistematizēta rakstiskajos un mutvārdu avotos pieejamā informācija par tradīcijām, kur saskaras pagāniskās ticības un katolicisma elementi, atklājas teicēju dzīves redzējums un vērtību sistēma, arī mūsdienās sastopamā neapzinātās mītiskās domāšanas daļa.

Darba zinātniskā novitāte izpaužas tautas dievbijības daudzslāņainības un sinkrētisma analīzē vienas lokālas kopienas kontekstā, dokumentējot un interpretējot folkloras un reliģijas saskarsmes piemērus. Pētījuma rezultāti paplašina latviešu folkloristikas pētniecības lauku, sniedzot pienesumu nemateriālā kultūras mantojuma izpētē un saglabāšanā.

Neraugoties uz globālajām vēsturiskajām kolīzijām 20. gadsimta gaitā un uz 21. gadsimta sākumā ienākošajām pārmaiņu tendencēm, kā folkloras paražās, tā tautas dievbijībā sakņotās un pārmantotās tradīcijas Stirnienes apkaimē neiznīkst, bet turpinās jaunākajās paaudzēs. Pētījuma rezultāti apliecina, ka tautas dievbijība Latgalē nav reducējama kā margināla parādība, bet ir būtiska kopienas dzīves sastāvdaļa, kas veido tiltu starp pagāniskajiem un kristīgajiem priekšstatiem, starp mutvārdu tradīciju un Baznīcas institucionālo kultūru.

Promocijas pētījums apliecina, ka, savstarpēji ietekmējoties un paturot zināmus elementus, ir iespējama kristietības un tautas tradīciju veiksmīga līdzāspastāvēšana, vairākos gadījumos laika gaitā organiski satilpstot vienā tautas dievbijības tradīcijā. Dažkārt apkaimes folklorā ir kristietības ietekmēta, katoliskā tradīcija dominē pār folklorisko, bet pārsvarā tautas priekšstats, domāšanas veidā un sadzīvē tās abas nav pretrunā un ir piederīgas kopīgajai kultūrtelpai un tās iedzīvotājiem, un veido stirniešu lokālo identitāti. Stirnienes draudzes piemērs atklāj, kā nelielas kopienas pieredze iemieso plašākas kultūrvēsturiskas tendences – tradīciju saglabāšanu, adaptēšanu un integrēšanu mūsdienu sabiedrībā.

SATURA RĀDĪTĀJS

ANOTĀCIJA	3
IEVADS	6
Pētījuma aktualitāte un novitāte	6
Promocijas darba mērķis	7
Promocijas darba uzdevumi	7
Pētniecības jautājumi	7
Īss metožu raksturojums	8
Promocijas darba rezultātu aprobācija	8
Publikācijas par promocijas darba tēmu	9
1. PROMOCIJAS DARBA KONSPEKTĪVS IZKLĀSTS	10
1.1. Pētījuma īss teorētiskais pamatojums un pētījumā izmantotās metodes ..	11
1.2. Galvenie pētījuma rezultāti	12
1.2.1. Teorētiski metodoloģiskie aspekti	12
1.2.2. Stirniene vēsturiskā kontekstā	13
1.2.3. Bēru ieražas Stirnienes apkaimē	13
1.2.4. Tradicionālie tautas garīgie dziedājumi	14
1.2.5. Kristietības un tautas priekšstatu sinkrētisms praksē	16
1.3. Promocijas darba avoti	20
2. SECINĀJUMI	21
PATEICĪBA	25
KOPSAVILKUMĀ IZMANTOTĀ LITERATŪRA	53

IEVADS

Promocijas darbā *Folklorā un kristietība 20.–21. gadsimtā. Stirnienes draudzes piemērs* pētīta kristīgā un folkloras pasaulredzējuma līdzāspastāvēšana gadsimta garumā Stirnienes sv. Laura Romas katoļu draudzē. Kaut arī kristietība pārstāv reliģiju (un tai ir sava – kristīgā – folklorā), bet folklorā plašākā nozīmē uztverama kā mantotā ikdienas kultūra, kas ietver arī reliģiskos priekšstatus un prakses, tad, kā liecina lauka pētījumi, Stirnienes apkaimes iedzīvotāju uztverē kristīgais un katoliskais asociējas ar reliģisko, bet folklorā tiek uztverta kā pirmskristietības laiku priekšstatu kopums, kas saistāms ar pagāniskajām dievībām, gadskārtu ieražām, ticējumiem, paražām, tautas ārstniecības praksēm, maģijas elementiem u. tml. Mūsdienu sabiedrībā daļa seno uzskatu un priekšstatu ir saglabājusies un funkcionē reliktā veidā. Tie parasti izpaužas neapzinātās reakcijās, darbībās, ieradumos, kas tiek pārmantoti ģimenē un lokālajā sabiedrībā.

Pētījuma aktualitāte un novitāte

Pētniecības darba tēmas **aktualitāti** nosaka latviešu sabiedrībā pēdējās desmitgadēs valdošās norises, kad, atgūstot valstisko neatkarību, tika pārvērtētas padomju varas uzspiestās ateisma ideoloģijas nostādnes un arī nelielās kopienās aktualizēja paaudzēs pārmantotās vērtības. Vērtību pārskatīšana, tautas tradīciju un kristīgo prakšu kontekstualizēšana vēsturiskā un kultūrvēsturiskā ietvarā atklāj to būtiskumu un kolorītu kopienas pastāvēšanā un lokālās identitātes saglabāšanā ilgstošā laika periodā. Vadoties no pētījuma rezultātiem, daļēji var prognozēt ne tikai tautas dievbijības, bet pat kopienas turpmāko eksistenci un attīstību. Promocijas darbs turpina pētījumus jomā par folkloras un kristietisko tradīciju mijiedarbi, kas Latvijas kultūrtelpā vēl aizvien nav pietiekami izziņāta, tādējādi sniedzot pienesumu latviešu folkloristikā. Pētījumā tiek atklāts vienas nelielas kopienas veikums dažādu kultūras un reliģisko tradīciju saglabāšanā un mijiedarbē.

Novitāte

Kristīgo un folklorisko tradīciju elementu mijiedarbība, nozīme un attīstība populācijas sociokulturālajā jomā ir līdz šim nepietiekami pētīts fenomens, kura apguve ļauj padziļināt izpratni par kultūras lauka attīstību Stirnienes draudzē, kā arī turpmākajos pētījumos ļaus salīdzināt iegūtos datus ar citām līdzīgi pozicionētām socioģeogrāfiskajām zonām Latgalē. Promocijas darba lielākais pienesums ir plašā materiāla secīgs strukturējums un analīze, aptverot to kā atsevišķu vienumu, kas līdz šim Stirnienes draudzē nav pētīts. Iegūtais un apkopotais tautas dievbijības materiāls iekļauts zinātniskā kontekstā un salīdzināts ar lietuviešu pētījumiem, kā arī izvērtēts, kā lokālā folklorā funkcionē vai nefunkcionē reliģiskā sinkrētisma diskursā. Darba zinātniskā novitāte izpaužas tautas

dievbijības daudzslāņainības un sinkrētisma analizē vienas lokālas kopienas kontekstā, dokumentējot un interpretējot folkloras un reliģijas saskarsmes piemērus.

Promocijas darba mērķis

Promocijas darba mērķis ir apzināt un interpretēt divu pasaules redzējumu – folkloras un kristietības – līdzāspastāvēšanu konkrētos Stirnienes draudzes piemēros, balstoties tradīcijas teorētiskos un praktiskos aspektos dažādu vēstures periodu kontekstā, noskaidrojot šīs tradīcijas pārmantojamību mūsdienās. Darbs fokusēs uz Stirnienes draudzes kopienā pārmantoto un praktizēto tautas dievbijību, mītiski maģisko¹ priekšstatu saglabāšanos, sinkrētisma iezīmju atpazīšanu. Promocijas darbā apzināma konkrētas teritoriālas vienības – Stirnienes draudzes un tās kopienas kultūrslāņu mijiedarbība.

Promocijas darba uzdevumi

Lai sasniegtu mērķi, promocijas darbā izvirzīti un realizēti sekojoši uzdevumi:

- iepazīt un izvērtēt mūsdienu folkloristikas un reliģiju pētniecības galvenās nostādnes tautas dievbijības tradīciju izpētē, veidojot promocijas darba teorētisko un metodoloģisko pamatojumu;
- izvērtēt (saistībā ar pētāmo tēmu) vēsturisko un kultūrvēsturisko fonu Stirnienē;
- balstoties pētījuma praktiskajā daļā (intervijas ar tautas dievbijības tradīcijas turpinātājiem), apkopot un sistematizēt rakstiskos un mutvārdu avotos pieejamo informāciju par tradīcijām, kur saskaras folkloras un katolicisma elementi;
- izvērtēt tradīcijas pārmantošanas tendences un turpināšanas perspektīvas mūsdienās.

Pētniecības jautājumi

Pētniecības veikšanai izvirzīti sekojoši jautājumi:

1. Kādas tautas dievbijības izpausmes pārstāvētas Stirnienes draudzē, kā tajās pārstāvēts katolicisms, kā atklājas sinkrētiski piejaukumi?
2. Kā kultūrslāņi mijiedarbojas pētāmajā periodā Stirnienes draudzes kopienā, kā tajā atspoguļojas ārējie faktori – politiskie, ekonomiskie, sociālie, Baznīcas uzstādījumi?
3. Vai Stirnienes apkaimē abi pasaules redzējumi ir vērtība, vai viens pakļauj otru, kā to klātesamība ietekmē vietējo kopienu?

¹ Vairums ar tautas tradīcijām saistīto, mītiskajā pasaules uztverē sakņoto jēdzienu, arī *mītiski maģiskais* ir grūti viennozīmīgi un precīzi definējams. Pētījumā ar to tiek saprastas mīta un maģijas reminiscences.

4. Kā tautas dievbijības izpausmes atklāj to būtiskumu kopienas pastāvēšanā un lokālās identitātes saglabāšanā ilgstošā laika periodā, prognozējot ne tikai šo reliģisko pieredzi, bet pat kopienas kā ģeogrāfiski, lingvistiski un konfesionāli vienotas vienības attīstību vai izzušanu?

Īss metožu raksturojums

Lai sasniegtu promocijas darba mērķi un izpildītu izvirzītos uzdevumus, pirmajā darba posmā izmantoti lauka pētījumi, dzīves rakstības (*life writing*) un biogrāfiskā izpētes metode. Tā kā intervējamie ir pētāmās tradīcijas nesēji vai tradīcijas nesēju pēcteči, lauka pētījumu nozīmīga sastāvdaļa ir līdzdalīgais novērojums un kvalitatīvā intervija. Tā iespējams iepazīt, izpētīt un prognozēt tradīcijas attīstību un pārmantojamību dzimtas un apdzīvotas vietas robežās ilgstošā laika periodā, atklāt svarīgus un dziļus tradīcijas slāņus. Ņemot vērā lauka pētījumos iegūtos rezultātus, tālākajā darba gaitā izmantota kontekstuālā pieeja un atsevišķi autoetnogrāfiskās metodes elementi, kas palīdzēja stāstījumu virzīšanai intervijās, tautas dievbijības prakšu, tautas ārstniecības, maģijas pielietojuma izziņai, informācijas precizēšanai. Biogrāfiskā un dzīves rakstības pieeja palīdzēja iegūt darbam nepieciešamos mūsdienu folkloras avotus, noskaidrot tradīciju izpausmes, tradīcijas pārmantošanas nosacījumus un iedziļināties praktisko aspektu pētīšanā. Pētījums ilustrēts ar konkrētiem piemēriem pēc gadījuma jeb situatīvās izpētes (*case study*) pieejas principiem, kopumā veidojot mozaikveida apkopojumu ar daudziem paraugiem.

Promocijas darba rezultātu aprobācija

Promocijas darba pētījumi un gūtās atziņas izmantotas starptautiska un Latvijas mēroga zinātnisku konferenču referātos un publikācijās.

Referāti zinātniskajās konferencēs:

1. Latvijas Universitātes Literatūras, folkloras un mākslas institūta zinātniskā konference *Jauno pētnieku diena*, 2021. gada 21. maijā, referāts *Psalmu dziedāšanas tradīcija Stirnienes draudzē 20.–21. gadsimtā*;
2. Liepājas Universitātes 28. starptautiskā zinātniskā konference *Aktuālas problēmas literatūras un kultūras pētniecībā*, 2022. gada 24. martā, referāts *Psalmu dziedāšanas tradīcija Stirnienes draudzē*;
3. Latvijas Universitātes Literatūras, folkloras un mākslas institūta zinātniskā konference *Jauno pētnieku diena*, 2022. gada 3. jūnijā, referāts *Komercializācijas elementi tradicionālajos psalmu dziedājumos par mirušajiem 21. gadsimtā*;
4. Daugavpils starptautiskā zinātniskā konference *XXXIII Zinātniskie lasījumi*, 2023. gada 27. janvārī, referāts *Maija dziedājumi pie krusta Stirnienes apkaimē*;
5. Liepājas Universitātes 29. starptautiskā zinātniskā konference *Aktuālas problēmas literatūras un kultūras pētniecībā*, 2023. gada 24. martā,

- referāts *Personiskās pieredzes stāsti par svētās Agates brīnumiem Stirnienes draudzē*;
6. Latvijas Universitātes Literatūras, folkloras un mākslas institūta zinātniskā konference *Jauno pētnieku diena*, 2023. gada 21. maijā, referāts *Tautas ģeometriskā ornamenta klātbūtne Latgales katoļu baznīcās*;
 7. Latvijas Universitātes konference *Latvietis kokā ēd sēnes: nopietni un nenopietni par latviešiem*, 2023. gada 8. decembrī, referāts *Latvietis no baznīcas līdz krogam*;
 8. Daugavpils starptautiskā zinātniskā konference *XXXIV Zinātniskie lasījumi*, 2024. gada 26. janvārī, referāts *Tautas ģeometriskā ornamenta klātbūtne Stirnienes apkaimes sakrālajā telpā*;
 9. *19th Congress of the International Society for Folk Narrative Research (ISFNR)*, Rīga, Latvia, from June 17 to June 21, 2024, referāts *Narratives of Miraculous Salvation in Crises*;
 10. Daugavpils starptautiskā zinātniskā konference *XXXV Zinātniskie lasījumi*, 2025. gada 30. janvārī, referāts *Deviņpadsmit gadi, slēpjoties akā. Greišļu Jāņa dzīvesstāsts*;
 11. Liepājas Universitātes 31. starptautiskā zinātniskā konference *Aktuālas problēmas literatūras un kultūras pētniecībā*, 2025. gada 21. martā, referāts *Naratīvi par nelaimīgām un laimīgām vietām Stirnienes apkaimē*;
 12. *Vilnius University Šiauliai Academy Institute of Region Development 14th International Interdisciplinary Scientific Conference the Region: History, Culture, Language*, Šiauliai, Lithuania, 15–16th of May, 2025, referāts *The Office of the Dead Tradition in Stirniene Parish (Eastern Latvia)*;
 13. Latvijas Universitātes Literatūras, folkloras un mākslas institūta zinātniskā konference *Jauno pētnieku diena*, 2025. gada 27. maijā, referāts *Daži tautā praktizēto maģisko darbību piemēri no Stirnienes apkaimes*.

Publikācijas par promocijas darba tēmu

1. Zepa, Ieva (2023). Psalmu dziedāšanas tradīcija Stirnienes draudzē. *Aktuālas problēmas literatūras un kultūras pētniecībā* Nr. 28. Liepāja, 98.–115. lpp.
2. Zepa, Ieva (2024). Maģiskās glābšanas stāsti par svētās Agatas brīnumiem Stirnienes draudzē. *Aktuālas problēmas literatūras un kultūras pētniecībā* Nr. 29. Liepāja, 142.–160. lpp.
3. Zepa, Ieva (2025). Ģeometriskā ornamenta klātbūtne Stirnienes apkaimes sakrālajā telpā. *Vēsture: avoti un cilvēki XXVIII*. Daugavpils, 136.–154. lpp. Pieejams: <https://doi.org/10.59893/vac.28>
4. Pieņemts publicēšanai: Zepa, Ieva (2025). Maija dziedājumi pie krusta Stirnienes apkaimē. *Kultūras studijas*. Daugavpils.
5. Pieņemts publicēšanai: Zepa, Ieva (2025). Tautas dievbijības izpausmes no Preiļiem līdz Viļakai. *Latgales tradicionālās un mūsdienu kultūras gāte. Līvāni, Preiļi, Viļaka*. Rīga.

1. PROMOCIJAS DARBA KONSPEKTĪVS IZKLĀSTS

Promocijas darbu veido ievads, piecas nodaļas ar apakšnodaļām, nobeigums, secinājumi, avoti, izmantotās literatūras saraksts, pieci pielikumi.

Pirmajā nodaļā apskatīti teorētiskie un metodoloģiskie aspekti, kas saistīti ar tēmas izpēti gan Latvijas, gan ārvalstu pētnieku darbos, iezīmēts katoļu Baznīcas skatījums uz tautas dievbijības izpausmēm. Galvenajos aspektos aprādīts pētījuma dažādos posmos izmantotais metodiskais instrumentārijs, nozīmīgākās pētnieciskās pieejas un teorētiskās atziņas.

Otrajā nodaļā iezīmēts Stirnienes kā apdzīvotas vietas vēsturiskais un kultūrvēsturiskais ietvars: a) Poļu Vidzemē jeb Poļu Inflantijā,² cariskās Krievijas Vitebskas guberņas sastāvā; b) Latgalē Latvijas brīvvalstī; c) padomju un vācu okupācijas, atkārtotas padomju okupācijas apstākļos; d) pēc neatkarības atjaunošanas, ietverot notikumus līdz pat 2025. gadam. Pēc iespējas vēsturiskie fakti ilustrēti ar atbilstošiem, Stirnienes apkaimē pierakstītiem klasiskās un mūsdienu folkloras materiāliem. Nodaļā apkopotas vēstures un folkloras liecības par Stirnieni, aplūkots Stirnienes nosaukuma izmaiņu process dažādos vēstures periodos. Sniegts pārskats un konstatētas izmaiņas Stirnienes pagasta administratīvajā piederībā un teritoriālajā dalījumā no muižas pagastu laika līdz administratīvi teritoriālajai reformai 2021. gadā, fiksēts senā pagasta nosaukuma zudums vēsturisko un politisko kolīziju rezultātā. Izpētīta Stirnienes draudzes vēsture, veidojot vēsturisko notikumu, politisko un Baznīcas lēmumu konteksta ierāmējumu.

Trešajā nodaļā detalizēti aprakstītas un analizētas bērnu tradīcijas Stirnienes apkaimē, kas ir vienas no spilgtāk redzamajām un līdz mūsdienām labāk saglabātajām ieražām. Tās reprezentē pagānisko un katolisko priekšstatu līdzspastāvēšanu, mijiedarbi un savstarpēju papildināšanu. Šai kontekstā Baznīca iesaka regulāri pārskatīt tautas dievbijības formas (arī uz sēru tradīcijām attiecināmās) un dod vadlīnijas, lai tautas reliģiozitāte nebūtu pretrunā ar Evaņģēliju un nesaauktos ar pagānisma tradīcijām. (Direktorijs 2001, 257. punkts)

Ceturtajā nodaļā pētītas divas Stirnienes apkaimes tautas dievbijības prakses – mirušo ofīcijs jeb *saļmes* un maija dievkalpojumi pie krusta jeb *maja kolpōšonys*, kas ir raksturīgas tautas dievbijībai Latgales teritorijā un atsevišķiem Latvijas katoļticīgajiem reģioniem.

² Šeit un turpmāk domāta Poļu Inflantija jeb Inflantijas kņaziste (*Inflanty polskie*, šobrīdējā Latgales teritorija). Latgale ir Latvijas austrumu daļas kultūrvēsturiskais reģions, ko pēc Altmarkas pamiera (1629) izveidoja kā īpašu apgabalu – Inflantiju, kas no 1561. līdz 1772. gadam ietilpa Polijas-Lietuvas kopvalstī. Šis laika periods tiek dēvēts par poļu laikiem. Pēc Polijas pirmās sadalīšanas 1772. gadā Inflantiju iekļāva Krievijas sastāvā. (Zeile 2006, 158–186)

Piektajā nodaļā pētīts kristietības un tautas priekšstatu sinkrētisms, folkloras un baznīcas klātbūtne ikdienā un svētkos; aplūkots un interpretēts ģeometrisko ornamentu izmantojums dievnamā un laicīgajās telpās un pārskatīti stāstījumi par pārdabiskiem notikumiem, maģijas elementu klātbūtni sadzīvē un ārkārtas atgadījumos.

Pētījumam pievienots glosārijs, lauka pētījumu intervijas apraksts un intervijas paraugs, konteksta iezīmēšanai lokālās folkloras piemēri, apraksts par draudzes priesteriem, apraksts par draudzes kora vēsturi un garīgās mūzikas tradīcijām mūsdienās, attēlu pielikums.

1.1. Pētījuma īss teorētiskais pamatojums un pētījumā izmantotās metodes

Lai sasniegtu promocijas darba mērķi un izpildītu izvirzītos uzdevumus, tēmas teorētiskā un metodoloģiskā pamatojuma veidošanai tika iepazītas un izvērtētas mūsdienu folkloristikas un katoļu Baznīcas galvenās nostādnes tautas dievbijības tradīciju izpētē. Sākotnēji tika iezīmēts katoļu Baznīcas skatījums uz tautas dievbijības izpausmēm (Direktorijs 2001; Franziscus 2019; Griķe 2023; KBK 2000). Vadoties no lauka pētījumu iegūtajiem rezultātiem, tālākajā metodiskajā instrumentārijā izmantota kontekstuālā pieeja (Bauman 1983; Ben-Amos 1972, 1993; Bula 2011; Krogzeme-Mosgorda 2004, Bērziņa-Reinsone 2011). Kvalitatīvā un padziļinātā intervija (Gāle-Kārpentere 2001) avotu ieguvē deva nepieciešamo ietvaru, lai izvērtētu dabiskā konteksta fonu un izlemtu, cik plašs kontekstuālās analīzes modelis nepieciešams personisko stāstījumu izpētē. Galvenā uzmanība pievērsta kultūras, individuālajam un situatīvajam kontekstam, akcentētas kopsakarības starp teicēja personību, stāstu un stāstīšanu. Personiskie stāstījumi vērtēti plašākā stāsta, kultūras un sabiedrības savstarpēji papildinošā savienojumā. Šādā aspektā kontekstuālā pieeja sekmējusi ne tikai atsevišķa teicēja un tā stāstījumu nozīmes izpēti, bet arī ietver pētījumu individuālā, reģionālā un nacionālā mījsakarību tīklā. Avotu ieguvē izmantota dzīves rakstības un biogrāfiskā pieeja (Adam et al. 2013; Bela-Krūmiņa 2001, 2006; Bērziņa-Reinsone 2011; Howes 2020; Mulvihill & Swaminathan 2017; Novak 2017), kopumā sniedzot saturiski piepildītu un strukturāli pabeigtu dzīvesstāstu vai personiskās pieredzes stāstu, kas veidots noteikta laikposma ietvarā. Pētījumā izmantoti atsevišķi autoetnogrāfiskās metodes elementi (Adam 2021; Adam et al. 2013; Chang 2008; Kursīte 2024). Autores kā pētāmo tradīciju nesējas, kopienas locekles pieredze un priekšzināšanas, paaudzēs sakņota vienotība ar pētāmo tradīciju un latgaliskās izloknes zināšanas sniedza priekšrocības dabiska un labvēlīga kontakta veidošanā ar intervējamajām personām, dziļāku kultūrlaņu aptveršanu pētāmo jautājumu analīzē un faktu izzināšanu. Gadījuma analīzes (Gerring 2017; Chang 2008; Yin 2009) un deskriptīvās pieejas pielietošana, iekļaujot iespējami daudzas nianšes un fragmentus, ļāva izveidot plašu skatījuma mozaīku – detalizētu aprakstu.

Biogrāfiskās, dzīves rakstības un kontekstuālās pieejas, autoetnogrāfiskās metodes elementu un gadījuma analīzes apvienojums bijis atbilstošs promocijas darba mērķim un uzdevumiem. Ņemot vērā iepriekš minēto, secināms, ka promocijas darbā izmantotās pētnieciskās pieejas bijušas atbilstošas, analīzes procesā tās izmantotas mijiedarbībā. Darbā izvērtētas tradīciju pārmantošanas tendences un izteikta prognoze par turpināšanās perspektīvu, balstoties uz pētījuma gaitā gūtajiem rezultātiem.

1.2. Galvenie pētījuma rezultāti

1.2.1. Teorētiski metodoloģiskie aspekti

Tautas reliģiozitātes jeb tautas dievbijības pētījumi pārsvarā ir starpdisciplināri. Dažādos reģionos praktizētās tautas dievbijības izpausmes, to izplatības areālu, nozīmību, sinkrētisma iezīmes un kontekstualitāti atklāj antropoloģijas, folkloristikas, socioloģijas, vēstures pētījumi, kas vienlaikus norāda uz neviennozīmīgi traktējamiem jautājumiem. (Denz 2009; Gustavsson 2000; Honko 1989; Järvinen 1993; Ryan 2012; Yoder 1974) Nodaļā izcelti promocijas darbā izmantotie nozīmīgākie zinātniskie pētījumi Lietuvā, kas attiecībā uz pētāmo tēmu, atrodas līdzīgā kultūrvēsturiskajā situācijā. (Balčytė-Dačinskienė 1997, Milius 1997, 2002; Motuzas 2003, 2004, 2007; Račiūnaitė 1997; Vyšniauskaitė 1993)

Aplūkojot Romas katoļu Baznīcas skatījumu uz tautas dievbijības izpausmēm, norādīts Baznīcas dokumentos pamatots viedoklis par tautas dievbijības vēsturisko attīstību, vietu, lomu, kā arī regulāras tautas dievbijības prakšu attīrīšanas nepieciešamību. (Chodak 1987; Martinière 2019 Mróz 2021; Platovnjak 2018; Porter-Szűcs 2011; Roszak, Tykarski 2020)

Nodaļā pamatots dažādos pētījuma posmos izmantotā metodiskā instrumentārija izmantojums – biogrāfiskās un dzīves rakstības, kontekstuālās pieejas un atsevišķu autoetnogrāfiskās metodes elementu lietojums, kas apvienots ar gadījuma jeb situatīvās izpētes metodi. Lauka pētījumos intervētās personas dalījušās savos dzīvesstāstos, pašu izvēlētos stāstāmos vai noklusējamos notikumos, kā arī atbildējušās uz konkrētiem jautājumiem par pētāmo tēmu – tautas dievbijības izpausmēm, veseļošanas ieradumiem, maģisku darbību pielietojumu. Sniegtās atbildes atklāj intervējamā personības iezīmes, kas paspīlgtina viņa pasaules skatījumu; kultūras, reliģijas, folkloras ietekmi dzīves gājumā, iegūtās izglītības bāzi un sociālpolitisko fonu. Katrs individuālais dzīvesstāsts sakņojas kopējā kultūrā, dod par to svarīgu liecību, uzsver kā personas individualitāti, tā katras sociālās grupas pieredžu dažādību. (pēc Frey 1991, 2) Respondenti piedāvājuši arī vizuālus vai materiālus piemērus – rādījuši fotogrāfijas, dažādas aizsargzīmes, ar bērnu tradīcijām saistītus artefaktus, ģeometriskā ornamenta paraugus rokdarbos, kas izmantoti sakrālās telpas noformēšanai.

Stirnienes kopienā katoliskā identitāte gadsimtu gaitā ir kļuvusi un mūsdienās daļēji saglabājusies “spēcīgāka par etnisko identitāti” (anal. Malahovskis

2008). Tā iemesli ir reliģiozie faktori (ticība, katoliskais dzīvesveids) un nere-
liģiozie nosacījumi (Latgalē ilgstoši dominējošais sādžu kopdzīvošanas veids,
saimniekošanas sistēma un izrietošie sociālie apstākļi).

1.2.2. Stirniene vēsturiskā kontekstā

Balstoties uz 20. gadsimta 20./30. gadu periodikas analīzi, var secināt, ka šis ir Stirnienes uzplaukuma laiks. Tam seko satricinājumu un pakāpeniska regresa periods – 1940. gada padomju okupācija, II pasaules kara gadi, bēgļu gaitas, emigrācija, divkārtējie represiju viļņi (1941, 1949), kolhozu dibināšana. Šo notikumu rezultātā ievērojami kritās iedzīvotāju skaits, mazinājās saimnieciskās darbības aktivitāte, mainījās ierastā kultūrvidē, veidojās jauna – padomju cilvēka pasaules uztvere, kas atklājas arī interviju stāstījumos. Realitātē jaunais dzīvesveids disonē ar paaudzēs ieaudzināto, padomju saimnieciskās dzīves nepievilcīgais konteksts atklāj disharmoniju gan attiecībā uz nacionālajām (tai skaitā kristīgajām vērtībām), gan padomju postulātiem.

Kopš 1960. gadiem Stirnienē izveidojusies duāla piederības situācija – kultūrvēsturiski Latgale, bet administratīvi Vidzeme–, sašķēlusi seno draudzes teritoriju, ietekmējot cilvēku uzskatus, savstarpējās attiecības, atsevišķās situācijās zināmā mērā esot par cēloni tradicionālās vērtību skalas izmaiņām. Latvijas vēsture 20. gadsimtā ir ārkārtīgi mainīga, tādēļ “vienīgi kultūrvēsturiskais konteksts palīdz cilvēkiem izveidot saskaņotu savas dzīves redzējumu laiktelpā”, un pētnieka balss kļūst par vidutāju, kas, aktualizējot indivīda ikdienas dzīvi, “dzīvesstāstu nodod tālāk sabiedrībā”. (Beitnere 2005, 36–42) Ieskats Stirnienes draudzes un pagasta vēsturē ļauj pārlicināties, ka par daudziem dokumentāli fiksētiem vēstures notikumiem ir atrodamas liecības arī folkloras materiālos – tiklab senajos, kā arī mūsdienu tuvākajos. Promocijas darba interviju ietvaros parādījās arī kultūrvēsturiskās identitātes piederības problēma, intervējamo pašidentifikācija šai kontekstā, kristīgā pasaules uzskata un folkloras redzējuma saskarsme, saplūsme vai atsevišķos gadījumos – sadursme.

Vēstures fakti palīdz iezīmēt kontekstu vienu vai citu folkloras tradīciju un tautas dievbijības izpausmju pastāvēšanai, mainībai vai pakāpeniskai izzušanai, latgaliski katoliskās identitātes saglabāšanai vai noliegumam.

1.2.3. Bēru ieražas Stirnienes apkaimē

Pētījumā piedāvāts plašs, intervijās un lokālajā folklorā bāzēts apkopojums par nāves tuvumu vēstošām zīmēm, gatavošanos nāves brīdim, rīcību nāves brīdī, pirmsbēru rituāliem un bēru dienas tradīcijām, atbērēm un sērošanai pieskaitāmajām atceres tradīcijām (kapusvētkiem, svečīšu vakaru).

Ar bērēm saistītās ģimenes godu tradīcijas ir tās, kas saglabājušās visilgāk un pamatīgāk. To ietekmē cilvēka duālās izjūtas nāves tuvumā – bailes un vēlme norobežoties no mirušā un vienlaicīgi vēlme to paturēt tuvumā, cieņa pret mirušo,

cilvēka saistība ar iepriekšējām paaudzēm (Šmits 1932, 772–774), tabuizētā telpa un situācija, ko ap sevi veido mirušā persona un norises, kas saistītas ar bērēm. Sevis un kopienas aizsardzībai pastāv zināšanu un darbību kopums, kas ir ciešā saistībā ar senajiem priekšstatiem par pasauli un tās iekārtu, ko nedrīkst pārkāpt.

Stirnieņu draudzes atrašanās perifērijā un samērā noslēgtā vide ar nelielu iedzīvotāju kustību veidojusi priekšnoteikumus mazākai tradīcijas mainībai, savukārt mūsdienās izmaiņas ievieš sabiedrības vērtīborientāciju maiņu un sakrālā izjūtas zudums.

1.2.4. Tradicionālie tautas garīgie dziedājumi

Garīgie dziedājumi ir muzikālas lūgšanu formas, kurām ir nepārprotama katoliskās tradīcijas cilme un kuras sastopamas kā ģimeņu praksē, tā baznīcā. Darbā pētīti divi no Stirnieņu draudzes senāko garīgo dziedājumu veidiem – mirušo ofīcijs un maija dievkalpojums izpildītās dziesmas. Stirnieņu draudzē tāpat ir kopti arī baznīcas kora sakrālie dziedājumi. Senākie garīgie dziedājumi un mūsdienu sakrālās mūzikas tradīcijas ir būtiska Stirnieņu draudzes kultūrainava sastāvdaļa.

Psalmu dziedājumi par mirušajiem (mirušo ofīcijs, ekzekvijas) ir aizlūgums mājās vai baznīcā par mirušo dvēselēm, kuras pēc nāves nokļuvušas šķīstītavā. Stirnieņu apkaimē seno psalmu dziedāšanas tradīciju sauc par *saimem, salmem, saļmem, saļmim, saļmu dzīdōšonu, pōtortolku, pōtoru skaiteišonu*. Psalmu laikā bērēs un mirušo atceres gadījumos vairākas stundas lūdzas un dzied jeb dziedot lūdzas par mirušo, tādējādi mēģina nodrošināt aizgājēja dvēseles mieru, izsaka pateicību, rod izlīgumu, pauž mīlestību. Psalmus izpilda pēc pašu ticīgo iniciatīvas, bez priesteru līdzdalības. Mirušo ofīcija praksi ieviešusi jezuītu mūki 18. gadsimtā, un tā ir saglabājusies Latgales latviešu repertuārā (Boiko 2005a, 2005b), tas ir daļēji mutiski pārmantojams, folklorizēts fenomens (Lielbārdis, Boiko 2012, 19). Psalmu dziedājumiem atrodama līdzība arī ar tradicionālajiem sēru rituāliem atsevišķos Lietuvas reģionos. (sal. Motuzs 2010) Divu gadsimtu garumā un arī šodien *saļmes* Stirnieņu apkaimē ir viena no nozīmīgākajām tautas dievbijības izpausmēm, ar ko dzīves laikā ir saistīta gandrīz katra ģimene un dzimta, jo *saļmes* ir neatņemama bērnu rituāla sastāvdaļa.

Līdz pat 21. gadsimta 20. gadiem Stirnieņu draudzē psalmus dzied: mājās bērnu gadījumos, mirušā gadadienās un novembra mēnesī par dzimtas vai saimes mirušajiem; baznīcā (Visu svēto dienā, Mirušo piemiņas dienā, pirms kapusvētkiem); draudzes namā un tautas namā par draudzes mirušajiem; pensionātā. Atsevišķos gadījumos psalmus dzied, kad aizgājējs sapnī lūdzis tiešu vai simbolisku palīdzību vai situācijās, kad mājās notiek neizskaidrojamas nelaimes. Stirnieņu draudzē tautas dievbijība, kas saistīta ar mirušo piemiņas pasākumiem, ir dzīva un rūpīgi kopta.

Stirnieņu draudzē psalmu dziedāšana netika pārtraukta un neizzuda ne karu, ne dažādu okupāciju laikā, tādēļ uz to nav tieši attiecināms termins

revitalizācija. 21. gadsimtā Stirnienes psalmu dziedāšana sakņojas autentiskajā paraugā, vienlaikus tā ir dabisks tradīcijas turpinājums, attīstība un paplašinājums, kas, nenoliedzami, ietver zināmas pārmaiņas, piemēram, melodiju fiksēšanu un atšifrējumu notīs, interpretācijas skanējuma veidojumā un daudz balsības meklējumos, dziedāšanas apmācības.

Tradīcijas saglabāšanai ar VKKF atbalstu izdota grāmata un dubultdisks *Sašmes Stērnīnē* (Zepa 2020), notikušas psalmu dziedāšanas apmācības un popularizēšanas pasākumi. *Sašmes Stērnīnē* 2021. gadā ierakstītas Latvijas Nacionālajā nemateriālās kultūras mantojuma sarakstā. 21. gadsimtā tradīcijā atrodami komercializācijas elementi – materiāla vai finansiāla atlīdzība dziedātājiem. Par zināma veida komercializāciju var uzskatīt arī psalmu ierakstu veidošanu ar VKKF atbalstu, ierakstu pārdošanu.

Psalmu dziedājumi par mirušajiem ir senākā Stirnienes draudzē zināmā un joprojām praktizētā tautas dievbijības tradīcija. Tā kā ir izaudzināta jaunā dziedātāju paaudze, tradīcija ir dzīva un tiek apzināti kopta, var izteikt pieņēmumu, ka tuvākajās desmitgadēs tā Stirnienes apkaimē neizzudīs.

Maija dievkalpojumi pie krusta jeb *maja kolpōšonys* jāpieskaita senākajām tautas garīgās mūzikas tradīcijām Stirnienes apkaimē, to pirmsākumi draudzes teritorijā meklējami 19. gadsimta vidū un otrajā pusē (sal. Čakša 2011, 2012). Marijas kults gadsimtu gaitā ir dziļi iesakņojies Latvijas teritorijā, īpaši spēcīgi Latgalē. Arī Stirnienes draudzē vērojamas tā izpausmes (sagrālā māksla, mūzika, dažādas Dievmātes godinātāju apvienības, specifiskās lūgšanas – Rožukronis, litānijas, Stundu dziesmas, svēteļojumi). Lidztekus Baznīcas liturģijai kristīgo dzīvi uztur vairākas tautas dievbijības formas, piemēram, maija dievkalpojumi pie krusta, kas veido arī “jaunu, apjomīgu un spēcīgu katoliskās tradicionālās mūzikas slāni” (Boiko 2019, 84–91; 2023). Maija dievkalpojumi un ar tiem cieši saistītās tautas sakrālās mākslas izpausmes (krucifiksi, krucifiksu namiņi, tekstilijas sakrālajai telpai) Stirnienes apkaimē jāuzlūko kā tautas dievbijības paraugs – no katoliskā un arī etnogrāfiskā un folkloras skatupunkta.

Maija dievkalpojumi ir kolektīva kopienas darbība, uz to mudina ģimenē. Kā mirušo ofīcijs, tā maija dievkalpojumi ir tradicionālās kultūras elements, kura zināšana, praktizēšana un tālāknodešana kalpo par stabila dzīves gājuma nosacījumu, bet “dzeraunes kristi ir dzeraunes mozos saišonas vītas” (Eriņa 2022), kas stimulē kopienas veidošanos un to nostiprina. Kolektīvajiem rituāliem ir kopienu vienojoša un saliedējoša nozīme. Ceļmalu krusts ir ne tikai reliģiskās piederības simbols, tā ir arī brīvības un latgaliski katoliskās identitātes zīme, kas apliecina, ka Latgale kā Latvijas reģions vēsturisku un politisku faktoru ietekmē veidojies ar “izteiktu lokālo identitāti” (Malahovskis 2024, 140), kur liela loma ir reģionālajai kultūrai un reliģiskajam aspektam (Čakša 2008, 204).

Arī 21. gadsimtā Stirnienes apkaimē sādžu krucifikss nav tikai formāls reliģiskās kultūras pieminēklis, bet vēl dzīvas tautas dievbijības sastāvdaļa. Tā ir vietējā svētvietā, kam ir gadsimtiem sena nozīme lauku teritoriju cilvēku dzīves ritējumā un kas mūsdienās daudzslāņu kultūras mantojuma kontekstā iegūst

jaunu vērtību. Tomēr maija dievkalpojumu tradīcijai Stirnienes draudzē vērojamas postfunkcināla stāvokļa pazīmes, tādēļ svarīgi to dokumentēt un iespēju robežās revitalizēt. Rūpējoties par tradīcijas saglabāšanu, Stirnienes draudzē veikti pasākumi pēctecības saglabāšanai – apmācības, izdots tradīcijas apraksts un maija dievkalpojumos izpildīto dziesmu ieraksts.

1.2.5. Kristietības un tautas priekšstatu sinkrētisms praksē

Latgales cilvēka dzīvē ierastās reliģiskās norises bija atšķirīgas un izteiktākas nekā protestantiskajos novados. Stirnienes draudzē tautas dievbijības ieražas tika praktizētas ikkatrā ģimenē (vismaz līdz II pasaules karam), jo “sādžā visi bija katoļi un pildīja savus katoļa pienākumus” (Eriņš 1995). Balstoties uz lauka pētījumu rezultātiem un lokālās folkloras avotu izpēti, folkloras un kristietības elementi atpazīstami sadzīves artefaktos un zīmēs, svētku un godu svinēšanā, stāstījumos par saskarsmi ar dažādām pārdabiskām lietām un brīnumiem.

Folkloras un baznīcas klātbūtne svētkos un godos. Stirnienes apkaimes klasiskās un mūsdienu folkloras 20./21. gadsimta piemēri apliecina pirmskristietisko un katolisko svētku saplūsmi, kur nu jau dominē kristīgās reliģijas rituāli ar atsevišķām reliktām iezīmēm no pagānisma laikiem. Pētniecības procesā svarīga ir “kā folkloras reliģiskā un reliģijas folkloriskā dimensija, tā tautas dievbijības uzlūkošana reliģiju kultūrkontaktu un sinkrētisma aspektā” (Yoder 1974). Atskaitot Jāņus, gan svētkiem, gan godiem Stirnienes apkaimē stabili piesaistītas katoliskās tautas dievbijības izpausmes, kopumā atklājas zemnieku gada ritējuma ciešā sasaiste ar tautas dievbijību.

Arī mūsdienu sabiedrībā Stirnienes apkaimē vērojama interese un dalība godu, gadskārtu ieražu, svinamo un vērojamo dienu, kā arī tradicionālo baznīcas svētku svinēšanā, it īpaši, ja tas tiek izskaidrots (psalmu dziedājumi), radīts sasaistīts, uzrunājošs vēstījums (svētceļojumi), veikta aktīva reklāma (piemēram, dievkalpojums, kam seko mašīnu svētīšana), tiek veidots pasākumu bloks (piemēram, Jāņu svinēšanā – koncerti, pasākumi bērniem, radošās darbnīcas), apvienojot izpratni par tradīcijām un mūsdienīgiem garīguma meklējumiem un interpretācijām. Tradicionālās kultūras praktiskā pārmantotība atspoguļojas cilvēka, ģimenes, dzimtas vai kopienas ietvaros ar mūža godu svinēšanu, atklāj kultūrmantojuma pārnesi individuālā līmenī un ir balstīta kopīgā izpratnē.

Pētot ģeometriskā ornamenta izmantojumu baznīcā un laicīgajās telpās, Stirnienes apkaimē akcentēta ornamenta klātbūtne atsevišķos sakrālās vides objektos – dievnamā, lūgšanu namiņos, svētbilžu kaktā jeb mājas lūgšanu vietā. Izmantojot konkrētus vizuālos piemērus ar ģeometrisko ornamentu, ko informanti sauc par tautisko rakstu, un saskaņā ar definīciju, ka “gadījumam jāietver fenomens, kura apraksts vai paskaidrojums tiek veikts” (Gerring 2017, 26–36), aplūkota folkloras un kristietības līdzās pastāvēšana Stirnienes iedzīvotāju estētiskajā izjūtā.

Kaut arī Stirnienes draudze atrodas perifērijā, tomēr arī šai teritorijā uz 21. gadsimtu attiecināmi vērojumi, kas nav atdalāmi no daudzajiem mūsdienu plurālisma piedāvājumiem, “pieļaujot dažādus meklējumu virzienus un iespējas interpretēt dievišķo” (Lynch 2007, 2), tādējādi vērojama jaunas sakrālā uztveres veidošanās. Stirnienes apkaimē saskatāmas “citādā garīguma iezīmes – laicīgā un garīgā sinkrētisms” (sal. Barovskis 2018, 302), piemēram, personai simboliskas laicīgās lietas neapzināti novietotas vienlīdzīgā pozīcijā ar sakrālajiem priekšmetiem (tuvu cilvēku fotogrāfijas, emocionāli nozīmīgas dāvanas, priekšmeti no īpašiem dzīves notikumiem blakus svētbildēm).

Stirnienes draudzē 20./21. gadsimtā baznīcā un mājas lūgšanu stūrīšos sastopami baltie darbi – smalki izstrādāti tīkla tehnikā, rišeljē, ar krāsainiem izšuvumiem klājdūrienā vai krustdūrienā ar ģeometriskajiem ornamentiem, kur rakstu zīmēs rodami krusti (slīpais un taisnais), zvaigznes, jumis, skujiņa, liklocis, vertikālais un horizontālais pusaplis, aplis, rombi u. c. Uzskaitītās ornamenta zīmes redzamas arī daļā austo krāsaino altārsegu, balto altārsegu tamborētājās mežģīnēs. Mazākā skaitā atrodami izšuvumi ar ziedu motīviem. Galvenokārt baznīcas tekstilijās sastopama kristīgā simbolika – krusts, biķeris, vīnogas, liliju ziedi, bet mājas lūgšanu vietās tā izmantota reti. Daļa zīmju atklāj to sinkrētisko dabu, piemēram, krusts bijis zināms un sastopams kā pie senajām tautām, senajiem mitoloģiskajiem priekšstatiem, tā pielāgots jaunajam – kristīgajam pasaules redzējumam, saplūdušas arī funkcijas – krusta zīme visbiežāk tiek tulkota kā aizsardzības un svētības zīme gan pagānismā, gan kristietībā.

Rokdarbos, kas darināti sakrālajai telpai, atklājas tautas dievbijības praktiskā puse. Visas informantes, kas darinājušas tekstilijas baznīcai, ģeometriskā (jeb tautiskā) raksta klātbūtni uzskata par pilnīgi dabisku, taču konkrēto ornamenta zīmju simboliskā nozīme laika gaitā ir zudusi. Ģeometriskā ornamenta zīmes un to izkārtojums tiek uztverts tikai no estētiskās gaumes viedokļa. Kā florālā, tā ģeometriskā ornamenta izvēli nosaka tradīcija jeb iepriekšējo paaudžu veidoti paraugi.

Stāstījumi par dažādām pārdabiskām lietām un notikumiem Stirnienes apkaimē atklāj informantu individuālo un kopienas kolektīvo pieredzi. Stāstījumos par pārdabiskām lietām, brīnumainiem notikumiem, noslēpumiem apvītām vietām ar negatīvu auru vai tieši pretēji – ar pozitīvu starojumu, par kaitēšanas darbībām un atribūtiem un tautas veselības praxēm individuālā pieredze saistīta ar īpašo, pārdabisko, mistisko, ko atklāj teicēja personība un pasaules redzējums, bet kolektīvā – kultūrpieredze – ļauj notikušo saprast un izskaidrot atbilstoši kopīgajiem priekšstatiem.

Stirnienes draudzes teritorijā, intervējot tautas dievbijības tradīcijas turpinātājus, dokumentēti maģiskās glābšanas stāsti par svētās Agatas brīnumiem, aprakstītas eksistējošās prakses, bet nav konstatēts neviens hagiogrāfisks stāstījums par sv. Agatas dzīvi. Stirnienes draudzē sv. Agatas dienā svēta maizi, ūdeni un sāli, ko ticīgie lieto gan pasargāšanai no ugunsgrēka un dažādām citām nelaimēm, avārijām uz ceļa, cerot uz glābšanu kara situācijā, gan cilvēku un

lopu slimību dziedināšanai, gan pret dažādiem ļaunajiem spēkiem. Uzlūkojot lokālās tautas dievbijības izpausmes, kas saistītas ar sv. Agatas sakramentālījām, konstatējama liela daudzveidība un plaši sazarots sinkrētisms, no kā oficiālā Baznīca norobežojas.

Dzīvesstāstos fiksēti brīnumaini stāsti, kas saistīti ar loģiski neizskaidrojamu (dievišķu) palīdzību individuālu un globālu nelaimju gadījumos un dažādās krīzes situācijās (sal. Treija 2008). Maģiskās glābšanas stāsti vēsta par noteiktu personu vai personu grupu domāšanu, pārliecību, atklāj stāstītāju lokālo un reliģisko identitāti. Stāstījumu repertuārs ir veltīts pieredzēm un tam, kā reālo dzīvi ietekmējuši dažādie pārdabiskie notikumi. Stirnienes apkaimē teiktie sv. Agatas brīnumu stāsti apliecina informantu reliģisko pārliecību, sniedz pamācību apkārtējai sabiedrībai ugunsgrēka vai citas nelaimes novēršanai, veic kristīgi didaktisku funkciju.

Izvērtējot tradīcijas pārmantošanas tendences un turpināšanas perspektīvas mūsdienās, jāsecina, ka Stirnienes apkaimē ar sv. Agatas dienas sakramentālījām saistītās tradīcijas neiznīkst, bet turpinās arī jaunākajās paaudzēs, tradīcijas dzīvotspēju balsta arī sv. Agatas brīnumu stāsti.

Starp dažādiem vēstītājfolkloras žanriem daudzo mutvārdu stāstījumu plašajā klāstā cilvēciskā atmiņa saglabājusi arī stāstījumus par dažādām nelaimīgām un laimīgām vietām. Daļa no stāstiem kļuvuši par ģimenes vēstures daļu, bet citi jau ieguvuši lokālās folkloras statusu. Viens un tas pats stāsts var tikt dažādi interpretēts dažādās dzīves situācijās, to var saistīt ar teicēja dzīves pieredzi un pasaules redzējumu, tā stabilitāti vai mainīgumu konkrētu notikumu iespaidā.

Stirnienes apkaimē uzklaušītajos stāstījumos nosauktās nelaimīgās vietas, kas var būt ar negatīvu nozīmi gan individuāli, gan vietējai kopienai, var iedalīt vairākās grupās:

- 1) ceļa posmi, kur notiek daudz avāriju;
- 2) teritorijas, kurās dažādos laikposmos notikusi sastapšanās ar vadātāju;
- 3) vietas, kur noticis suicīds un novērojamas iracionālas parādības;
- 4) noziegumu vietas, it īpaši saistītas ar bērnu slepkavībām;
- 5) masveida soda akciju vietas;
- 6) semantiski neitrāla vieta, kas kļuvusi par nelaimīgu, jo tajā notikuši ārkārtēji, negatīvi vērtējami notikumi;
- 7) kapi kā tabu teritorija ar daudziem aizliegumiem;
- 8) valstis vai to teritorijas, kas saistās ar traģiskiem notikumiem.

Stirnienes draudzē informanti uzskaita plašu pretlīdzekļu un pretdarbību klāstu, lai cilvēks labvēlīgi atrisinātu vadāšanas vai spokošanās situāciju (krusta zīmes izpildīšana vai lūgšana, krustiņa nēsāšana, svētbildīte, skapulāra medaljons, svētais ūdens, pilādža zariņš kabatā, pirkstu sakrustošana, pigas rādīšana u. c.) un izglābtos, ja nokļuvis nelaimīgā vietā.

Daudz mazāk teicēji piemin laimīgas vietas. Sākotnēji nelaimīga vieta var pārvērsties par laimīgu vietu, ja tajā notiek brīnumaina izglābšanās, atsevišķos

stāstījumos viens un tas pats objekts izraisa diametrāli pretējas jūtas un raksturojams kā ambivalents.

Informantu ieskatā laimīgas vietas ir saistītas ar labvēlīgu likteņa pavērsienu, Dieva, Jaunavas Marijas, eņģeļu dotu labumu, pozitīvu psiholoģisku, fizisku un materiālu stāvokli; laimes vietu katrs var sagādāt sev pats ar savu darbu. Laimīgā vieta ir māja, tēva māja, dzimtā māja, lauku sēta, meteora akmens, Stirniene, Latvija, tam pretstatā – svešatne, izsūtījums, trimda, emigrācija, Sibīrija, Afganistāna, Čornobiļa, arī pilsēta iepretī lauku videi. Laimīgas vietas var būt saistītas ar sakrālo. Informanti par laimīgu vietu dēvē Stirnienes baznīcu, Dievmātes altāri ar Jaunavas Marijas svētgleznu Stirnienes baznīcā, kur notikušas pārdabiskas lietas.

Informantu minētie piemēri apliecina, ka cilvēki paši rada savas spēka vietas, īpašas tradīcijas un piesaistes vietas, bet senās zināšanas, rituālus, to fragmentus un elementus brīvā interpretācijā integrē 21. gadsimta kultūrtelpā. Šajos naratīvos un darbībās iesaistītās personas apzinās savas saknes un izjūt piederību konkrētai vietai, bet viņu veiktās darbības konkrētajās situācijās nevis atspoguļo ticību rituālam, dievībām, dabas spēkiem, bet gan saistāmas ar psiholoģiska atbrīvojuma izjūtu un labsajūtu.

Stāstījumi par nelaimīgām un laimīgām vietām ir pietiekami nozīmīgs lokālais kultūrmateriāls, kas iekļaujas teicēja individuālajā skatījumā uz notikumu, atklājot viņa pasaules redzējumu un ar pārdabiskumu saistītu pieredzi pieļāvumu; rāda interpretāciju bagātību laika fonā; vēsta par reāliem notikumiem; ar mūsdienu pieredzes stāstiem apliecina tradīcijas noturīgumu. Stāsti par nelaimīgām un laimīgām vietām nav racionāli skaidrojami, tā ir stāstītāju pieredze vai pārmantoti stāstījumi, kas, nepakļaujoties racionālai domāšanai un uztverei, turpina savu pastāvēšanu un pārmantotību arī 21. gadsimtā.

Kaitēšanas un dziedināšanas tradīciju elementi. Stirnienes apkaimē paaudzēs pārmantoti stāstījumi par dažādām maģiskām praksēm, kas veiktas, cerot uz pozitīvu pienesumu (dziedināšana, aizsardzības nodrošināšana, labuma piesaistīšana), un darbībām ar negatīvu nodomu (pieburšana, apzināta/neapzināta kaitēšana, ļauna vēlējums). Visvairāk cilvēks pie aktīvās maģijas vēršas krīžu vai stresa situācijās, vai arī kad vēlas pozitīvi ietekmēt nākotnes notikumus, nodrošināt to veiksmīgu izdošanos. Mītiski maģiskās darbības sākas ar domu un vārdu, tam seko darbība. Stirnienes apkaimes iedzīvotāju priekšstats rodams pietiekami pārliecinošs apliecinājums runātā vārda lielajam spēkam visdažādākajās situācijās. Tautas ieskatos nav nozīmes, kādā veidā un ar kādiem līdzekļiem tiek saņemta palīdzība (galvenokārt veselības atgūšana), svarīgs ir pozitīvs rezultāts.

Nereti mērķa sasniegšanai izmanto augšminēto vārda, darbības un reāliju apvienojumu. Dažādās mītiski maģiskās darbības tiek pamatotas praktiskajā nepieciešamībā, bet informantu uztverē tās ir atzītas par pieļaujamām kāda personīga labuma (veselības, aizsardzības, auglības, ražības, materiālo vērtību, arī psiholoģiskas labsajūtas) gūšanai tiktāl, kamēr uzskaitītā iemantošanai vai

vēlmju realizēšanai netiek izmantota melnā maģija vai citādi pārkāptas cita cilvēka personīgās robežas (ieēdināšana, iedzirdīšana, kaut kā iegūšana uz cita rēķina). Daudzos gadījumos vērojama pagāniskas cilmes un katolicismā bāzētu elementu saplūsmē, kas lietotāju ieskatā ir pašsaprotama, dabiska un nerada pretrunas, tā kļuvusi par integrālu ikdienas kultūras sastāvdaļu un tiek pārmantota no paaudzes paaudzē.

1.3. Promocijas darba avoti

Promocijas darbs veidots uz plašas analizējamo materiālu bāzes, ko, atbilstoši izvirzītajam promocijas darba mērķim, veido klasiskās un mūsdienu folkloras avoti, arhīvu un lauka pētījumu materiāli. No publicētajiem avotiem izmantoti Pētera Šmita apkopotie *Latviešu tautas ticējumi*, latviešu tautasdziesmas, kas publicētas *Latvju dainu* un citos krājumos, Kārļa Strauberga *Latviešu buramie vārdi*, K. Strauberga veidotais krājums *Latviešu tautas paražas*, kā arī vēl citi klasiskās folkloras materiāli. Pētījuma gaitā tika apzināts dažādos arhīvos pieejamais materiāls. Galvenā uzmanība tika pievērsta LU Literatūras, folkloras un mākslas institūta Latviešu folkloras krātuves arhīvam, izmantots tā digitālais arhīvs *garamantas.lv*. No Latvijas Nacionālā Vēstures muzeja arhīva izmantoti Rokrakstu, zīmējumu, fotoattēlu un dokumentu kolekcijas materiāli un elektroniskais resurss *emuzejs.lvm.lv*. Atsevišķas materiālu vienības izmantotas no Latgales Kultūrvēstures un Varakļānu novada muzeja fondiem. Lielākā daļa lauka pētījumu materiālu iegūti promocijas darba autores individuāli veiktajās ekspedīcijās, intervējot tradīcijas nesējus un pārmantotājus, Stirnienes sv. Laura draudzes teritorijā. Kopumā informācijas avoti bijuši 100 teicēji, no tiem 64 ar īsākiem vai garākiem atmiņu stāstījumiem, vēl 36 vidējās un jaunākās paaudzes informanti nevēlējās tikt uzskaitīti teicēju sarakstā, jo sniedza sensitīvu informāciju, kas saistīta ar dažādām maģiskajām praksēm un tautas dziedniecību. Izmantoti dzīves un atmiņu pieraksti, ģimeņu arhīvi ar foto attēliem, audio un video ierakstiem, Stirnienes sv. Laura Romas katoļu draudzes arhīvs – metriku grāmatas, dažādi dokumenti, fotogrāfijas. Darbā analizēts autores personīgais mutvārdu vākums un kultūrvēsturiska aspekta datējumi dienasgrāmatā no 1990. līdz pat 2025. gadam.

2. SECINĀJUMI

Promocijas darba mērķis – interpretēt divu pasaules redzējumu – folkloras un kristietības – līdzāspastāvēšanu konkrētos Stirnienes draudzes piemēros, balstoties tradīcijas teorētiskos un praktiskos aspektos dažādu vēstures periodu kontekstā, noskaidrojot šīs tradīcijas pārmantojamību mūsdienās – ir sasniegts, atbildot uz izvirzītajiem jautājumiem un izpildot izvirzītos uzdevumus.

1. Promocijas darba gaitā apzinātais Stirnienes teicēju mutvārdu un rakstisko avotu materiāls apliecina katras individuālā cilvēka dzīves vēsturisko linearitāti. Savukārt tradīcijas šo individuālo esību iekārto cikliskā plūdu, paaudžu maiņā, vietējās kultūrtelpas saglabāšanā un pārmantojamībā. Pētījuma ietvaros novērota un dokumentēta folkloras un katoļu baznīcas tradīciju līdzāspastāvēšana Stirnienes draudzes iedzīvotāju pasaules redzējumā un to atspoguļojums kopienas ikdienas kultūrā. Lai secīgi veiktu izvirzītos uzdevumus un sasniegtu mērķi, vairāku gadu garumā veikti individuāli lauka pētījumi, kuros iegūtas saturiski bagātas teicēju liecības, intervijas ar kopienas iedzīvotājiem, apzināti arhīvu materiāli, analizētas priekšgājēju publikācijās iegūtās liecības par tautas dievbijības paradumiem un to veidiem. Šie dati apkopoti un analizēti, iegūstot detalizētu ieskatu kopienai raksturīgo tradīciju ilgtermiņa attīstībā. Darbs aptver Stirnienes tradīcijas folkloras un katolicisma kontekstā, kā arī kultūras slāņu mijiedarbi kopienā ārējo faktoru – politisko, ekonomisko, sociālo, Baznīcas uzstādījumu – ietvarā.
2. 20.–21. gadsimtā Stirnienes draudzē sastopamas daudzveidīgas, katoliskajā tradīcijā balstītas tautas dievbijības prakses – Rožukronis, Stundu dziesmas Dievmātei, Krustaceļš, *Ryugtōs sōpes*, litānijas, svētceļojumi, skapulāru lietojums, relikviju un svēto godināšana, mirušo ofīcijas (*saļmes*), maija dievkalpojumi (*maja kolpōšona*), Klusās nedēļas lūgšanu izpaušmes, Dvēseļdienu un citu mirušo atceres rituālu kopums, Adventa, Ziemassvētku, Gavēņa tradīcijas. Daļa no tām atbilst Baznīcas piedāvātajiem priekšrakstiem, pielāgojas jaunievedumiem (Rožukroņa Gaismas daļas ieviešana, rediģēti dziesmu teksti no lūgšanu grāmatām, Adventa vainaga un sveču svētīšana), bet pārsvarā vērojama turēšanās pie paaudzēs pārmantotas tradīcijas. Tautas dievbijībai ir kā garīgā (lūgšanas, gavēņi, dziedājumi), tā materiālā (ārtelpu krucifiksi, svētītie priekšmeti un sakramentālījas – svētbildes, skapulāri, rožukronis, svētītā maize, ūdens, sveces, krīts, lauku zāles, Lieldienu ēdieni) un praktiskā komponente (dievnama, krucifiksu uzturēšanas darbi; tekstiliju izgatavošana baznīcai). Vērojams sinkrētisms (sv. Marijas kulta specifiskās izpaušmes, sv. Agatas sakramentālīju funkcionālais pielietojums, sv. Jura un sv. Antona godināšanas lokālās īpatnības, mirušo pieminēšanas rituāli). Tautas dievbijība tiek praktizēta individuāli, ģimenē, kā arī baznīcā ārpus Sv. Mises liturģijas. Vairumā gadījumu pastāv līdzība ar katoļticīgajiem

reģioniem Latvijā. Stirnienes draudzē novērotas atsevišķas lokālas tautas dievbijības izpausmes (*Krysta dīnys, Ontona jūsteņas nosōšona, laimeigys nōvis zvaneņa* pielietojums).

3. Stirnienes draudzē mūzikas jomu reprezentē divi, ilgstošā laika periodā koptu tradīciju atzari – tradicionālie (tautas) garīgie dziedājumi un baznīcas kora izkoptā sakrālā mūzika. Tautas garīgie dziedājumi ir muzikālas lūgšanu formas ar katoliskās tradīcijas cilmi, pārstāvētas ģimeņu ikdienas praksē un baznīcā. Pie noturīgajiem tradicionālās garīgās mūzikas veidiem jāpieskaita psalmu dziedājumi par mirušajiem un maija dievkalpojumu dziedājumi Jaunavas Marijas godam pie sādžu krucifiksiem, kuros vērojama katolisko un folkloras elementu saplūsmē. Tradīcijām hronoloģiski sasaucoties ar gadalaiku ritējumu, notiek laiktelpas sadalījums mirušajiem un dzīvajiem, ietverot arhetipiskās domāšanas daļu mūsdienu cilvēka dzīves gājumā.
4. Psalmu dziedājumi par mirušajiem un maija dievkalpojumi pie krusta ir kopējo Latgales reģiona katoļu kultūrkopienų raksturojošas tautas dievbijības izpausmes, kas Stirnienē radušas stabili vietu, vienojot ģimenes, dzimtas, kopienų un apdzīvoto vietu. *Saļmes Stērninē un maja kolpōšonys* ir vietējās piederības zīme, paaudzēs pārmantojama vērtība, kuras saglabāšanai veikta kvalitatīva tradīcijas dokumentēšana, notiek mūžizglītības un popularizēšanas pasākumi.
- Cieņa pret mirušo un aizgājušajām paaudzēm, bijība un bailes nezināmā un neizmaināmā [nāves] priekšā, ar bērēm saistītās tradīcijas saglabā visilgāk. Veidojot tabuizētu telpu bērņu situācijās, cilvēkam sevis un kopienas aizsardzībai izsenis pastāv noteikts zināšanu un darbību kopums, kur organiskā mijiedarbē sadzīvo kā pirmskristietiskās, tā katoliskā rita ieražas.
5. Tautas tradīcijas visilgāk saglabā vietsēži, jo tradīciju noturētību nosaka noslēgtāka vide un mazāka iedzīvotāju kustība. Izmaiņas ievieš sociālpolitiskā situācija, sabiedrības vērtīborientācijas maiņa un sakrālā izjūtas zudums. 20. gadsimta sākumu un Latvijas pirmās brīvvalsts laiku Stirnienē raksturo tradīciju pārmantotība ģimenē un (ar Baznīcas līdzdalību) sabiedrībā kopumā. Padomju okupācijas laikā Stirnienes draudzē daļa no tautas dievbijības tradīcijām saglabājās, pateicoties aizkavētajai Vatikāna II koncila veikto reformu ieviešanai sovjetiskajās valstīs un katoliskās ticības noturībai un klātesamībai kopienas locekļu pārliecībā un dzīvesveidā. Sādžu krucifiksi, dievnami bija neapzinātas pretestības zīmes, bet tautas dievbijības prakses izpaudās kā nevardarbīga pretošanās padomju ideoloģijai.
6. Tautas dievbijības tradīcijas nav konstantas, tām raksturīga mainība kā iekšējo (iedzīvotāju skaita samazināšanās, iedzīvotāju novecošanās), tā ārējo (Baznīcas regulas, politiskie apstākļi) procesu ietekmē. Tautas dievbijības prakšu pastāvēšanu mūsdienās apdraud tradīcijas pārrāvums, ko ietekmē kopējais demogrāfiskais stāvoklis, kultūrvēsturiskās latgaliski katoliskās identitātes zaudēšana, sabiedrības sekularizācija, reģionālās reformas sekas, arī ar *Covid-19* saistāmās kopējās pārmaiņas sabiedrībā. Politisko

- un sociālekonomisko notikumu ietekmē 21. gadsimtā tautas dievbijības tradīciju jomā Latgalē (tostarp Stirnienē) notikušas vērā ņemamas izmaiņas. Daudzas, pirms padomju okupācijas vispārējas parādības, pilnībā vai vismaz daļēji atrodas postfunkcionālā stāvoklī.
7. Svētku un godu svinēšanā Stirnienes apkaimē 20. un 21. gadsimtā joprojām vērojama cieša pirmskristietisko un katolisko ieskatu un rituālu saplūsmē un kultūrpārnesē, kur tautas un baznīcas svētkus nav iespējams stingri nodalīt. Kā godiem, tā svētkiem (atskaitot Jāņus) Stirnienes apkaimē stabili piesaistītas tautas dievbijības izpausmes, kas vienlaikus sasaucas arī ar Baznīcas liturģiskā gada kalendāru. Daudzi ticējumi un tautas paražas iekļautas reliģiskajā pārliecībā, kas skaidrojams ar katolicisma un folkloras ilgtermiņa mijiedarbību. Katolisko objektu un sakramentāliju lietošana veidos, kurus iedvesmo latviskās tradīcijas, iedzīvotāju uztverē netiek nodalītas, bet gan savstarpēji papildinās un bagātinās. Sakrālās telpas tekstilijās tiek izmantots solidāri apvienots ģeometriskais ornaments, stilizētais augu ornaments, kā arī kristīgās simbolikas elementi.
 8. Stirnienes apkaimē veiktie lauka pētījumi apliecina, ka joprojām ievērojama loma tautas dievbijībā ir ar sv. Agatas dienu saistītajām tradīcijām, kas neiznīkst gadsimtu gaitā un turpinās jaunākajās paaudzēs. Apkopotie un pētītie folkloras materiāli pierāda sv. Agatas brīnumu stāstus kā dabisku, mūsdienās pastāvošu neapzinātas mitoloģiskās domāšanas daļu, ilustrējot ar sv. Agatas sakramentāliju palīdzību notikušos maģiskās glābšanas atgadījumus. Lokālajās tautas dievbijības izpausmēs, kas saistītas ar sv. Agatas sakramentālijām, konstatējama liela daudzveidība un priekšstatu sinkrētisms.
 9. Apkaimē praktizētajās tautas ārstniecības praksēs joprojām tiek izmantoti veselšanas paņēmieni, kas iedarbojas uz ķermeni tieši (dažādi masāžas veida pieskārieni), ūdens un pirts procedūras (izsildīšana, karsēšanās, sviedrēšanās), tos papildinot ar ārstniecības augiem, dzīvnieku pasaules sastāvdaļām un citiem dabas produktiem, kā arī netiešu, maģisku iedarbību – vārdisku (buramvārdi, lūgšanas) un rituālām darbībām (apkūpināšana, apzvanīšana, darbības krustcelēs, kapos). Stirnienes apkaimē gadsimtiem sena ir vārdošanas tradīcija, kas vajadzības gadījumā tiek uztverta kā pieņemama un palīdzības meklējumos sastopama līdz mūsdienām. Daļā iedzīvotāju saglabājusies pārliecība par vārda un rituāla spēku, tradīcijā vērojama dabas reliģijas un kristīgo elementu saplūsmē.
 10. Stirnienes apkaimē reliģiskā ainava ir viendabīga un monokonfesionāla, apvienojot kā katolisko, tā folklorisko pasaules redzējumu. Abi pasaules skatījumi ir vienlīdz vērtīgi, jo ir dzīvi un klātesoši un palīdz stiprināt vietējo identitāti un garīgo vērtību sistēmu Stirnienes kopienā. Neskatoties uz pieaugošo sekularizāciju, kopienā reliģiskās piederības līmenis ir saglabājies augsts gadījumos, kad pastāv pozitīva saikne starp reliģisko tradīciju un individuālo labumu un drošību (Lieldienu ēdienu svētīšana, mašīnu svētīšana, sv. Agatas sakramentālijas) un aizsardzību pret ļaunumu (bēru rituāli).

Kultūrslāņiem savstarpēji mijiedarbojoties, katolicisms tiek uzskatīts par daļu no jebkura stirnieša dabiskās identitātes.

11. Tautas dievbijības izpausmes (*maja kolpōšona*, *saļmes*, Klusās nedēļas, mirušo piemiņas prakses) ir nozīmīgs, kopienu vienojošs elements, kas ietekmē tās pastāvēšanu un lokālās identitātes saglabāšanu ilgstošā laika periodā, uzturot komunikāciju, savstarpēju sadarbību un institucionālu (Baznīca, vietvara) iesaisti. Atsevišķu tautas dievbijības prakšu (psalmu dziedājumi un maija dievkalpojumi) saglabāšanā un popularizēšanā tikuši un tiek izmantoti arī dažādu valstisku un nevalstisku organizāciju atbalstīti projekti, kas kopumā paaugstina kopienas pašvērtību un atpazīstamību.
12. Promocijas darbā apkopotais un analizētais materiāls ietver kā diahronisku, tā sinhronisku Stirnienes apkaimes tautas dievbijības izvērtējumu. Dihroniskais skatu punkts palīdzēja noskaidrot tradīciju noturību/mainību, kā arī to mijiedarbību ilgākā laika posmā. Sinhroniskais skatu punkts palīdzēja fiksēt *status quo* jeb mūsdienu situāciju. Kopsecinājums – kaut arī perifērijā (šajā gadījumā – Stirnienes draudzē) tautas un katoliskajām tradīcijām ir tendence saglabāties ilgāk un pilnīgāk nekā pilsētās vai to tiešā tuvumā, tomēr arī šeit vērojams 21. gadsimta sākumam raksturīgais mainības tempa pieaugums.

PATEICĪBA

Autore pateicas savai lielajai ģimenei un radu saimei, kuri iedvesmoja un optimistiski atbalstīja promocijas darba tapšanas laikā. Mīļš paldies dēlam Ivaram Dominikam un mā sai Mārai, fundamentālajiem balstiem darba procesā. Paldies *visjaunākajiem zinātniskajiem līdzstrādniekiem*, māsasdēliem Nikodemam un Leonardam par enerģijas pārpilniem prieka brīžiem. Visdziļākā pateicība promocijas darba vadītājai profesorei, *Dr. habil. philol.* Janīnai Kursītei-Pakulei, kura patiesi mītiskā mātišķumā un labvēlībā vadīja pa akadēmiskajiem labirintiem. Paldies disertācijas recenzentiem par pacietību, vērību un ieteikumiem. Paldies visiem studiju procesā sastaptajiem Latvijas Universitātes pasniedzējiem par sniegtajām zināšanām, ieteikumiem, aizrādījumiem, iedrošinājumu. Īpašs paldies profesoram, *Dr. art.* Valdim Muktupāvelam un *Dr. philol.* Ingum Barovskim par vērtīgajiem padomiem un sadarbību, *Dr. philol.* Jolantai Staugai, Ilzei Danusevičai un *Dr. philol.* Ivetai Narodovskai par atsaucību, paldies LU darbiniekiem par atbalstošo saskarsmi. Iesaistoties grantu projektā – paldies *Dr. paed.* Mārai Marnauzai un Neldai Kikjaukai.

Par garīgu atbalstu un teoloģiskām konsultācijām pateicos V. E. bīskapam Andrim Kravalim, priesteriem Rolandam Abrickim, profesoram, *Dr. hist. eccl.* Andrim Priedem un Pēterim Skudram. No sirds paldies Mārai Brokai, Solvitai Brokulei, Jānim Erdmanim, Veronikai Ertei, Lolitai Eriņai, Rutai Eriņai, Ainai un Imantam Grāmatniekiem, Guntai Greislei, Ilzei Grēvelei-Skarainei, *Gruduļu Jōnam*, Aināram Kiserovskim, Erikam Melnim, Izoldei Merinkovai, Laurai Mesterei, Guntai Mihelovičai, Tatjanai Pakalnei, Gitai Palmai, Marijai Pastarei Teilānos, Anitai Saleniecei, Olitai Sēbriņai, Edijam Strušelam, Ritai Upeniecei, Marijai Vaļkai, Renātei Vancānei, Dmitrijam Vasinam. Īpašs paldies Stirnienes dziedošajai saimei. Visdziļākā pateicība visiem Stirnienes un apkaimes iedzīvotājiem virs zemes un jau mūžībā, viņu pēctečiem plašajā pasaulē, visiem darba procesā sastaptajiem Skolotājiem un brīnišķīgajiem cilvēkiem par nenovērtējamu atbalstu, patiesu dzīves uzticību, sirsnīgu labvēlību, stiprinošu un iedrošinošu rosinājumu darboties.

Pētījumu veltu manai mūža mīlestībai Stirnieni.

Paļdis Dīvam, paļdis ļaudim!

UNIVERSITY OF
LATVIA

**FACULTY OF
HUMANITIES**

Ieva Zepa

**FOLKLORE AND CHRISTIANITY
IN THE 20TH AND 21ST CENTURY:
THE CASE OF THE STIRNIENE PARISH**

SUMMARY OF THE DOCTORAL THESIS

For the degree of Doctor of Science (Ph. D.)

in the Humanities and Arts

Field of Music, Visual Arts, and Architecture

Subfield of Latvian Folkloristics

Riga 2026

The doctoral thesis was prepared at the Faculty of Humanities, University of Latvia, in the Department of Latvian and Baltic Studies, during the period from 2020 to 2025.

The doctoral thesis was developed with the support of the project “Internal and External Consolidation of the University of Latvia” (Project No. 5.2.1.1.i.0/2/24/I/CFLA/007), implemented under the second round of the investment “Grants for the Implementation of Consolidation and Governance Changes” within the investment direction “Research, Development, and Consolidation Grants” (5.2.1.1.i) of the reform “Excellence and Governance Reform in Higher Education and Science” (5.2.1.r), as part of the 5.2 reform and investment direction “Ensuring the Transition of the Higher Education Governance Model” of the Latvian Recovery and Resilience Facility Plan.

UNIVERSITY OF
LATVIA

Funded by
the European Union
NextGenerationEU

The thesis consists of an introduction, five chapters, a closing section, conclusions, sources, a bibliography, and five appendices.

Thesis format: Doctoral Thesis in the field of Music, Visual Arts, and Architecture, subfield of Latvian Folkloristics.

Scientific advisor: **Janīna Kursīte-Pakule**, *Dr. habil. philol.*, Professor.

Thesis Reviewers:

- 1) **Ingus Barovskis**, *Dr. philol.*, Researcher, University of Latvia;
- 2) **Angelika Juško-Štekele**, *Dr. philol.*, Associate Professor, RTU Rēzekne Academy of Technologies;
- 3) **Maija Burima**, *Dr. philol.*, Professor, Daugavpils University.

The doctoral thesis defense will take place on February 10, 2026, in Riga, at 4 Visvalža Street, during the open session of the Promotion Council for the Fields of Linguistics and Literary Studies and Music, Visual Arts, and Architecture of the University of Latvia.

The doctoral thesis and its summary are available for review at the University of Latvia Library in Riga, 4 Kalpaka Boulevard.

The Promotion Council for the Fields of Linguistics and Literary Studies and Music, Visual Arts, and Architecture of the University of Latvia

Chairman of the Council _____ / **Ausma Cimdiņa** /
(signature)

Secretary of the Council _____ / **Iveta Narodovska** /
(signature)

© Ieva Zepa, 2026

© University of Latvia, 2026

ISBN 978-9934-36-506-5

ISBN 978-9934-36-507-2 (PDF)

ABSTRACT

The doctoral thesis *Folklore and Christianity in the 20th and 21st Century: The Case of the Stirniene Parish* portrays the coexistence of folklore and Christianity as two interwoven worldviews in the Latgale region over the span of a century. Stirniene's distinctive cultural and existential space, embodied in its tangible and intangible heritage, serves as a cornerstone of Latgalian and Catholic identity in the area. The study analyzes and interprets local folklore, historical and contemporary expressions of popular piety, the transmission of customs and beliefs across generations, elements of folk healing and magic, as well as material artifacts. It highlights the principal thematic strands and situates them within the broader scope of the subject: Stirniene's traditions in the context of folklore and Catholicism, and the interaction of these cultural strata under the influence of external political, economic, social, and ecclesiastical factors.

The aim of the doctoral thesis is to examine the relationship between folklore and Christianity in Stirniene, with particular attention to the continuity of traditions, their syncretism, and role in shaping community identity. Methodologically, the study employs a biographical and life-writing approach, contextual analysis, elements of autoethnography, case study methodology, participant observation, and qualitative interviews. Over several decades, the author has conducted fieldwork in the Stirniene parish, documenting more than sixty life stories of tradition bearers and recording oral testimonies, supplemented by archival materials and personal observations.

The doctoral thesis consists of five chapters: theoretical and methodological background; Stirniene in its historical context; funeral customs; traditional folk devotional chants (including the Office of the Dead and May devotions sung at roadside crosses); and the practical manifestations of syncretism between Christianity and folk beliefs. Drawing on the empirical component of the study, i.e. the fieldwork materials, the thesis consolidates and systematizes information from written and oral sources on traditions that incorporate elements of both pagan belief and Catholicism. These materials reveal the worldview and value system of the narrators, together with traces of unconscious mythic thinking that continue to manifest in the present day.

The scientific novelty of the thesis lies in its analysis of the multilayered character and syncretism of popular Christianity within the context of a single local community, documenting and interpreting examples of mutual influences between folklore and religion. The findings broaden the scope of Latvian folkloristics, contributing to the study and preservation of intangible cultural heritage.

Despite the global historical upheavals of the 20th century and the transformative trends emerging in the early 21st century, traditions rooted in folklore and popular piety have not disappeared from the Stirniene region but continue to be sustained by younger generations. The findings of the study show that

popular Christianity in Latgale cannot be regarded as a peripheral phenomenon; rather, it constitutes an essential component of community life, forming a bridge between pagan and Christian conceptions, and between oral tradition and the institutional culture of the Church.

The study demonstrates that, through mutual influence and preservation of certain historic elements, folklore and Christianity can coexist successfully, in some cases gradually merging over time into a single tradition of popular piety. At times, local folklore is shaped by Christianity, with Catholic practice prevailing over folkloric elements; yet more often, in popular conceptions, modes of thought, and everyday life, the two are not in conflict but belong jointly to the shared cultural space and its inhabitants, forming the local identity of the Stirniene community. The example of the Stirniene parish reveals how the experience of a small community embodies broader cultural-historical tendencies – the preservation, adaptation, and integration of traditions within contemporary society.

TABLE OF CONTENTS

ABSTRACT.....	29
INTRODUCTION.....	32
Relevance and Novelty of the Study.....	32
Aim of the Doctoral Thesis.....	33
Research Objectives.....	33
Research Questions.....	34
Overview of Research Methods.....	34
Validation of Research Results.....	34
Publications Related to the Doctoral Thesis.....	36
1. SYNOPSIS OF THE DOCTORAL THESIS.....	37
1.1. Theoretical Background and Research Methods.....	38
1.2. Main Findings of the Study.....	39
1.2.1. Theoretical and Methodological Aspects.....	39
1.2.2. Stirniene in Historical Context.....	40
1.2.3. Funeral Customs in the Stirniene Area.....	41
1.2.4. Traditional Folk Devotional Chants.....	41
1.2.5. Syncretism of Christianity and Folk Beliefs in Practice.....	43
1.3. Sources of the Doctoral Thesis.....	48
2. CONCLUSIONS.....	49
REFERENCES USED IN THE SUMMARY.....	53
ACKNOWLEDGEMENTS.....	57

INTRODUCTION

The doctoral thesis *Folklore and Christianity in the 20th and 21st Century: The Case of the Stirniene Parish* examines the coexistence of Christian and folkloric worldviews within the Roman Catholic parish of St. Lawrence in Stirniene across the span of a century. Christianity is approached as a religion (with its own folkloric elements), while folklore, in a broader sense, is understood as inherited everyday culture that includes religious conceptions and practices. Fieldwork shows that, in the perception of Stirniene's inhabitants, Christianity and Catholicism are associated with the religious aspect of life, whereas folklore is regarded as a body of pre-Christian conceptions linked to pagan deities, calendrical customs, beliefs, practices, folk healing, and elements of magic. In contemporary society, part of this ancient worldview has survived in residual form, expressed through unconscious reactions, behaviors, and habits transmitted within families and the local community.

Relevance and Novelty of the Study

The **relevance** of the study is shaped by developments in Latvian society over recent decades, when the restoration of national independence prompted a reassessment of the ideological premises of Soviet-imposed atheism. Even within small communities, values transmitted across generations have been re-actualized. Placing folk traditions and Christian practices within their historical and cultural context reveals their richness, vitality, and significance in sustaining community life and preserving local identity over time. On the basis of the study's findings, it is possible to project not only the future of popular piety but also, to some extent, the continued existence of the community itself. The study contributes to Latvian folkloristics by advancing research into the underexplored area of mutual influences between folklore and Christian traditions. It demonstrates the capacity of a small community to preserve diverse cultural and religious traditions, and maintain their coexistence.

Novelty

The interaction, role, and dynamics of Christian and folkloric traditions within the sociocultural sphere of a community represent a phenomenon that has received little scholarly attention. Examining these processes provides deeper insight into the evolution of the cultural landscape in the Stirniene parish and enables future comparison with other socio-geographical zones in Latgale that occupy a similar position. The chief contribution of this doctoral thesis lies in the systematic organization and analysis of a substantial body of material, consolidated as a distinct entity, which has not previously been

studied in the context of Stirniene. The documented material on popular piety is placed within a scholarly framework, compared with Lithuanian research, and evaluated in terms of how local folklore operates, or fails to operate, within the discourse of religious syncretism. The scientific novelty of the work is its analysis of the multilayered character and syncretism of folk Christianity in the context of a single local community, achieved through the documentation and interpretation of examples of contact between folklore and religion.

Aim of the Doctoral Thesis

The doctoral thesis seeks to identify and interpret the coexistence of two worldviews – folklore and Christianity – in the Stirniene parish through specific examples of local traditions. The analysis is grounded in theoretical and practical aspects of tradition across different historical periods, while also examining how these traditions are inherited and sustained in the present day. The study focuses on the inherited and practiced forms of popular piety among the inhabitants of the Stirniene parish, the persistence of mythic-magical¹ conceptions, and identification of syncretic features. More broadly, the thesis explores the interaction of cultural strata within a defined territorial unit: the Stirniene parish and its community.

Research Objectives

- To achieve the aim of this study, the following research objectives were set:
- to examine and evaluate the principal approaches of contemporary folkloristics and religious studies in the investigation of folk-Christian traditions, thereby establishing the theoretical and methodological foundation of the study;
 - to assess, in relation to the subject of the study, the historical and cultural-historical background of Stirniene;
 - on the basis of the empirical part of the research (interviews with bearers of the folk-Christian tradition), to collect and systematize information available in written sources and oral accounts concerning traditions in which elements of folklore and Catholicism come into contact;
 - to evaluate the tendencies of transmission of tradition and the prospects for its continuation in the modern day.

¹ The majority of concepts associated with folk traditions and rooted in a mythic worldview, including the *mythic-magical*, are difficult to define precisely. In this study, the term is understood as referring to reminiscences of myth and magic.

Research Questions

The study addresses the following research questions:

1. What forms of popular piety are represented in the Stirniene parish, how is Catholicism manifested within them, and how are syncretic influences expressed?
2. How does the interaction of cultural strata within the Stirniene parish community during the period under study reflect external political, economic, social, and ecclesiastical factors?
3. In the Stirniene locality, are both worldviews regarded as valuable, or does one subordinate the other, and how does their presence affect the local community?
4. In what ways has the historical development of popular piety demonstrated its importance for the community's survival and the preservation of local identity, and how does this inform projections about the future of these religious practices and the continuity or decline of the community as a unified geographic, linguistic, and confessional entity?

Overview of Research Methods

To achieve the aim of the doctoral thesis, the research began with fieldwork, life writing, and the biographical method. Because the interviewees were bearers of the tradition or their descendants, fieldwork relied heavily on participant observation and qualitative interviews. These methods allowed the study to trace the development and transmission of tradition within families and local communities over time, while also uncovering deeper layers of meaning. Building on these insights, later stages adopted a contextual approach and incorporated elements of autoethnography. This combination supported the structuring of interview narratives, the investigation of practices of popular piety, folk healing, and the use of magic, and the corroboration of collected information. The biographical and life-writing approaches provided access to contemporary folklore sources essential to the study, clarified how traditions manifest and are transmitted, and offered deeper understanding of their practical dimensions. The research is illustrated with specific examples developed through case study principles, resulting in a mosaic-like synthesis enriched with numerous instances.

Validation of Research Results

The findings of this research have been presented in papers and publications at international and Latvian scientific conferences.

Conference Papers:

1. Scientific Conference *Young Researchers' Day*, Institute of Literature, Folklore and Art, University of Latvia, May 21, 2021 – *Psalmu dziedāšanas tradīcija*

- Stirnieņu draudzē 20.–21. gadsimtā* (The Tradition of Psalm Chanting in the Stirniene Parish in the 20th–21st Century);
2. 28th International Scientific Conference *Current Issues in Literary and Cultural Research*, Liepāja University, March 24, 2022 – *Psalmu dziedāšanas tradīcija Stirnieņu draudzē* (The Tradition of Psalm Chanting in the Stirniene Parish);
 3. Scientific Conference *Young Researchers' Day*, Institute of Literature, Folklore and Art, University of Latvia, June 3, 2022 – *Komerzializācijas elementi tradicionālajos psalmu dziedājumos par mirušajiem 21. gadsimtā* (Elements of Commercialization in Traditional Psalms for the Dead in the 21st Century);
 4. 33rd International Scientific Conference in the Humanities *January Readings*, Daugavpils University, January 27, 2023 – *Maija dziedājumi pie krusta Stirnieņu apkaimē* (May Devotions at the Cross in the Stirniene Area);
 5. 29th International Scientific Conference *Current Issues in Literary and Cultural Research*, Liepāja University, March 24, 2023 – *Personiskās pieredzes stāsti par svētās Agates brīnumiem Stirnieņu draudzē* (Personal Experience Narratives about the Miracles of Saint Agatha in the Stirniene Parish);
 6. Scientific Conference *Young Researchers' Day*, Institute of Literature, Folklore and Art, University of Latvia, May 21, 2023 – *Tautas ģeometriskā ornamenta klātbūtne Latgales katoļu baznīcās* (The Presence of Folk Geometric Ornament in Catholic Churches of Latgale);
 7. Conference *Latvietis kokā ēd sēnes: nopietni un nenopietni par latviešiem* (The Latvian in a Tree Eating Mushrooms: Seriously and Not So Seriously about Latvians), University of Latvia, December 8, 2023 – *Latvietis no baznīcas līdz krogam* (The Latvian: From Church to Tavern);
 8. 34th International Scientific Conference in the Humanities *January Readings*, Daugavpils University, January 26, 2024 – *Tautas ģeometriskā ornamenta klātbūtne Stirnieņu apkaimes sakrālajā telpā* (The Presence of Folk Geometric Ornament in the Sacred Space of the Stirniene Area);
 9. *19th Congress of the International Society for Folk Narrative Research (ISFNR)*, Riga, Latvia, June 17–21, 2024 – *Narratives of Miraculous Salvation in Crises*;
 10. 35th International Scientific Conference in the Humanities *January Readings*, Daugavpils University, January 30, 2025 – *Deviņpadsmit gadi, slēptoties akā. Greišļu Jāņa dzīvesstāsts* (Nineteen Years Hiding in a Well: The Life Story of Jānis Greišlis);
 11. 31st International Scientific Conference *Current Issues in Literary and Cultural Research*, Liepāja University, March 21, 2025 – *Naratīvi par nelaimīgām un laimīgām vietām Stirnieņu apkaimē* (Narratives of Unlucky and Lucky Places in the Stirniene Area);
 12. 14th International Interdisciplinary Scientific Conference *The Region: History, Culture, Language*, Institute of Region Development, Šiauliai

- Academy, Vilnius University, Šiauliai, Lithuania, May 15–16, 2025 – *The Office of the Dead Tradition in Stirniene Parish (Eastern Latvia)*;
13. Scientific Conference *Young Researchers' Day*, Institute of Literature, Folklore and Art, University of Latvia, May 27, 2025 – *Daži tautā praktizēto maģisko darbību piemēri no Stirnienes apkaimes* (Examples of Folk-Practiced Magical Actions from the Stirniene Area).

Publications Related to the Doctoral Thesis

1. Zepa, Ieva (2023). Psalmu dziedāšanas tradīcija Stirnienes draudzē (The Tradition of Psalm Chanting in the Stirniene Parish). *Aktuālas problēmas literatūras un kultūras pētniecībā* No. 28. Liepāja, pp. 98–115.
2. Zepa, Ieva (2024). Maģiskās glābšanas stāsti par svētās Agatas brīnumiem Stirnienes draudzē (Narratives of Miraculous Salvation: The Miracles of Saint Agatha in the Stirniene Parish). *Aktuālas problēmas literatūras un kultūras pētniecībā* No. 29. Liepāja, pp. 142–160.
3. Zepa, Ieva (2025). Ģeometriskā ornamenta klātbūtne Stirnienes apkaimes sakrālajā telpā (The Presence of Geometric Ornament in the Sacred Space of the Stirniene Area). *Vēsture: avoti un cilvēki XXVIII*. Daugavpils, pp. 136–154. Available at: <https://doi.org/10.59893/vac.28>
4. Accepted for publication: Zepa, Ieva (2025). Maija dziedājumi pie krusta Stirnienes apkaimē (May Devotions at the Cross in the Stirniene Area). *Kultūras studijas*. Daugavpils.
5. Accepted for publication: Zepa, Ieva (2025). Tautas kristietības izpausmes no Preiļiem līdz Viļakai (Expressions of Folk Christianity from Preiļi to Viļaka). *Latgales tradicionālās un mūsdienu kultūras gāte. Līvāni, Preiļi, Viļaka*. Rīga.

1. SYNOPSIS OF THE DOCTORAL THESIS

The thesis consists of an introduction, five chapters with subchapters, a closing section, conclusions, sources, a bibliography, and five appendices.

The first chapter addresses the theoretical and methodological aspects relevant to the subject, drawing on the work of both Latvian and international scholars. It also outlines the Catholic Church's perspective on manifestations of popular piety and presents the methodological tools, major research approaches, and theoretical insights applied at different stages of the study.

The second chapter situates Stirniene within its historical and cultural-historical context: a) in Polish Livonia (Inflanty²) as part of the Vitebsk Governorate of Tsarist Russia; b) in Latgale during the period of independent Latvia; c) under Soviet and German occupation, followed by renewed Soviet rule; d) after the restoration of independence, covering developments up to 2025. Where possible, historical facts are illustrated with classical and contemporary folklore material recorded in the Stirniene area. The chapter compiles historical and folkloric evidence about Stirniene, traces the evolution of its name across different periods, and reviews changes affecting the Stirniene municipality, its administrative affiliation and territorial division from the era of estate parishes to the administrative reform of 2021, noting the disappearance of the old municipality name as a result of historical and political circumstances. It also examines the history of the Stirniene Catholic parish, framed within the broader context of historical events, political developments, and decisions of the Catholic Church.

The third chapter provides a detailed description and analysis of funeral traditions in the Stirniene area, which, among all local customs, are the most prominent and the best preserved to the present day. These practices embody the coexistence, interaction, and mutual reinforcement of pagan and Catholic conceptions. In this context, the Catholic Church recommends regular review of forms of popular piety, including those related to mourning, and issues guidelines to ensure that popular religiosity does not conflict with the Gospel or converge with pagan traditions (Directory 2001, §257).

The fourth chapter examines two practices of popular piety in the Stirniene area: the Office of the Dead (*saļmes*) and May devotions at the cross (*māja kolpōšona*). Both are characteristic of folk Christianity in Latgale and in certain Catholic regions elsewhere in Latvia.

The fifth chapter explores the syncretism of Christianity and folk conceptions, the presence of folklore and the Church in everyday life and

² Latgale is a cultural-historical region in eastern Latvia, established as a distinct territory (Inflantija) after the Truce of Altmark in 1629, and incorporated into the Russian Empire following the First Partition of Poland in 1772.

festive occasions, and the use of geometric ornament both in sacred and secular spaces. It also reviews and interprets narratives of supernatural events, the presence of magical elements in daily life, and accounts of extraordinary occurrences.

The thesis is supplemented with a glossary, a description of the fieldwork interview process together with a sample interview, examples of local folklore to provide context, an overview of the parish priests, a history of the parish choir and contemporary traditions of sacred music, and an appendix containing visual material.

1.1. Theoretical Background and Research Methods

The theoretical and methodological foundations of the study were established through a review and evaluation of the principal positions of contemporary folkloristics and the Catholic Church on popular piety traditions. The starting point was the Catholic Church's perspective on expressions of popular piety (Directory 2001; Franziscus 2019; Griķe 2023; KBK 2000). Building on this foundation, and guided by the results of fieldwork, the methodological toolkit was further expanded to include the contextual approach (Bauman 1983; Ben-Amos 1972, 1993; Bula 2011; Krogzeme-Mosgorda 2004; Bērziņa-Reinsone 2011). In source collection, qualitative and in-depth interviews (Gāle-Kārpentere 2001) provided the framework for assessing the natural contextual background and determining the scope of contextual analysis modelling required in the study of personal narratives. Particular attention was given to cultural, individual, and situational contexts, with emphasis on the interrelations between the narrator's personality, the story, and storytelling. Personal narratives were examined within the broader, mutually reinforcing interplay of narrative, culture, and society. The contextual approach made it possible to grasp the importance of individual narrators and their testimonies, while placing the research within a wider framework of interconnections across individual, regional, and national levels. Source collection also employed life-writing and biographical approaches (Adam et al. 2013; Bela-Krūmiņa 2001, 2006; Bērziņa-Reinsone 2011; Howes 2020; Mulvihill & Swaminathan 2017; Novak 2017). These methods produced substantively rich and structurally complete life stories and personal experience narratives, each framed within a defined time period. Elements of autoethnography were likewise incorporated (Adam 2021; Adam et al. 2013; Chang 2008; Kursite 2024). The author's position as a bearer of the traditions under study, a member of the community, with generationally rooted unity with these traditions and knowledge of the Latgalian dialect, offered distinct advantages: it enabled natural and favorable contact with interviewees, facilitated access to deeper cultural strata in analysis, and supported the elicitation of factual detail. Finally, case analysis (Gerring 2017; Chang 2008; Yin 2009), together with a descriptive approach, was applied to capture as many nuances and fragments

as possible, thereby constructing a broad mosaic of perspectives – a detailed account.

The combination of biographical, life-writing, and contextual approaches, together with elements of autoethnography and case studies, proved well-suited to the aim and research objectives of the doctoral thesis. Thus, it can be concluded that the research approaches employed were appropriate when used complementarily throughout the process of analysis. Based on the findings, the study evaluates tendencies in tradition transmission and forecasts their prospects for perpetuation.

1.2. Main Findings of the Study

1.2.1. Theoretical and Methodological Aspects

Research on popular religiosity, or popular piety, is essentially interdisciplinary. The expressions of popular piety practiced in different regions, their geographical spread, significance, syncretism, and contextual dimensions, are studied within anthropology, folkloristics, sociology, and history, with certain questions remaining open to interpretation (Denz 2009; Gustavsson 2000; Honko 1989; Järvinen 1993; Ryan 2012; Yoder 1974). This section discusses the most significant scholarly studies from Lithuania that were instrumental in the development of the doctoral thesis and that, with respect to the subject under investigation, are situated in a similar cultural-historical context (Balčytė-Dačinskienė 1997; Milius 1997, 2002; Motuzas 2003, 2004, 2007; Račiūnaitė 1997; Vyšniauskaitė 1993).

In examining the Roman Catholic Church's perspective on expressions of popular piety, the thesis presents a view grounded in Church documents regarding the historical development, place, and role of popular Christianity, as well as the necessity of regularly purifying popular piety practices (Chodak 1987; Martinière 2019; Mróz 2021; Platovnjak 2018; Porter-Szűcs 2011; Roszak & Tykarski 2020).

The section substantiates the methodological tools employed at different stages of the research. These include biographical and life-writing approaches, contextual analysis, and selected elements of the autoethnographic method, combined with case-study or situational research. During fieldwork, interviewees shared their life stories, events they chose to include or leave unspoken, and responded to questions focused on popular piety, healing practices, and the use of magical actions. Their accounts reveal personality traits that shed light on individual worldviews; their educational background; the socio-political context; and the influence of culture, religion, and folklore on the course of their lives. Each narrative is embedded in the shared culture and provides valuable testimony, highlighting both personal individuality and the diversity of experiences within social groups (Frey 1991, 2). Respondents also provided visual and material examples, such as photographs, protective symbols, artifacts

associated with funeral traditions, and samples of geometric ornamentation in handicrafts used to decorate sacred spaces.

Over the centuries, Catholic identity in the Stirniene community has grown stronger than ethnic identity, and today it partly remains so (Malahovskis 2008). The reasons lie both in religious factors (faith, the Catholic way of life) and in non-religious conditions, such as the long-standing dominance in Latgale of the village cohabitation model, the household economy, and the resulting social circumstances.

1.2.2. Stirniene in Historical Context

From an analysis of the press of the 1920s and 1930s, it can be concluded that this was a time of flourishing for Stirniene. What followed was a period of upheaval and gradual decline: the Soviet occupation of 1940, the years of the Second World War, the displacement of local people who became refugees and left their homes, emigration, two waves of repression (1941, 1949), and the establishment of collective farms. These events led to a sharp decrease in population, a decline in economic activity, and a transformation of the familiar cultural environment. A new worldview, the outlook of the “Soviet person”, took shape, which is reflected in the interviews. In reality, the new way of life clashed with values instilled over generations; the unattractive context of Soviet economic model revealed disharmony both with national (including Christian) values and with Soviet ideological postulates.

Since the 1960s, Stirniene has lived with a divided affiliation – culturally and historically part of Latgale, yet administratively attached to Vidzeme. This division has fragmented the traditional parish territory, affecting people’s views and mutual relations, and in certain cases contributing to changes in the traditional value system. Latvia’s twentieth-century history was marked by extreme volatility, and therefore “only the cultural-historical context enables people to form a coherent vision of their lives in time and space.” In this process, the researcher’s voice becomes a mediator who, by bringing everyday life into focus, “passes the life story on to society” (Beitnere 2005, 36–42). A review of the history of the Stirniene parish and municipality shows that many events recorded in official documents also appear in folklore materials, both in older sources and in those closer to the present day. In the interviews conducted for this doctoral research, questions of cultural-historical identity and belonging came to the fore, along with respondents’ self-identification in this context and the points of contact, convergence, or, at times, conflict between the Christian worldview and a folklore-based worldview.

Historical facts help define the context for the persistence, transformation, or gradual disappearance of particular folklore traditions and expressions of popular Christianity, as well as contextualise the preservation or rejection of Catholic identity in Latgale.

1.2.3. Funeral Customs in the Stirniene Area

The study presents extensive material, based on interviews and local folklore, concerning signs foretelling death, preparations for the moment of death, actions taken at the time of death, pre-funeral rituals, funeral-day traditions, post-funeral gatherings, and commemorative practices associated with mourning (such as cemetery festivals and candle-lighting evenings).

Family ritual traditions have proved the most enduring and deeply rooted among funeral-related customs. They are shaped by the dual emotions experienced in the face of death – fear and the desire to distance oneself from the deceased, combined with the wish to keep the departed close; respect for the dead; the individual's bond with previous generations (Šmits 1932, 772–774); the tabooed space and circumstances created around the deceased; and events associated with the funeral. These manifestations are related to the body of knowledge and practices closely tied to ancient conceptions of the world and its order, which serves to protect both the individual and the community and is regarded as inviolable.

The peripheral location of the Stirniene parish and its relatively closed environment, with limited population movement, created conditions for less variation in tradition. In contemporary times, however, changes have been introduced by shifts in societal value orientations and the loss of a sense of the sacred.

1.2.4. Traditional Folk Devotional Chants

Devotional chants, musical forms of prayer with clear roots in the Catholic tradition, are practiced both within families and in the church. This study focuses on two of the oldest examples in the Stirniene parish – the Office of the Dead and the May devotions. Sacred choral music has likewise been cultivated in the parish church. Together, the old devotional chants and the more recent traditions of sacred music constitute an integral part of the cultural landscape of the Stirniene parish.

Psalm chanting for the dead (the Office of the Dead, exequies) is a form of intercessory prayer, performed either at home or in church, for the souls believed to be in purgatory. In the Stirniene area this ancient tradition is known by various local names – *saimes*, *salmes*, *saļmes*, *saļmi*, *saļmu dzīdōšona*, *pōtortolka*, *pōtoru skaiteišona*. During funerals and commemorations, participants pray and chant for several hours, or rather pray through chanting, in order to secure peace for the departed soul, to express gratitude, to seek reconciliation, and to show love. These psalms are performed on the initiative of the faithful themselves, without the participation of a priest. The practice of the Office of the Dead was introduced by Jesuit monks in the eighteenth century and has been preserved in the Latgalian Latvian repertoire (Boiko 2005a, 2005b). It is a partly oral, folklorized phenomenon (Lielbārdis, Boiko 2012, 19). The practice of psalm chanting

bears resemblance to traditional mourning rituals observed in certain regions of Lithuania (cf. Motuzs 2010). For two centuries, and continuing today, *saļmes* in the Stirniene area have remained one of the most significant expressions of popular piety, involving nearly every family and kin group during their lifetime, since *saļmes* are an inseparable part of the funeral ritual.

As late as the 2020s, psalms have continued to be sung in the Stirniene parish on a wide range of occasions: at home during funerals, on anniversaries of the deceased, and throughout November for departed family members; in church on All Saints' Day, All Souls' Day, and before cemetery festivals; in the parish hall and community hall for deceased members of the parish; and even in nursing homes. In certain cases, psalms are sung when the departed has appeared in a dream requesting direct or symbolic help, or when unexplained misfortunes occur in the household. In the Stirniene parish, popular piety associated with commemorating the dead remains vibrant and carefully maintained.

In the Stirniene parish, the practice of psalm chanting was never interrupted and did not disappear even during wars or periods of occupation. For this reason, the term *revitalization* is not directly applicable. In the 21st century, psalm chanting in Stirniene remains rooted in its authentic model, while at the same time representing a natural continuation, development, and expansion of the tradition. Inevitably, certain changes have accompanied this process – for example, the notation and transcription of melodies, the shaping of interpretive performance styles, the exploration of polyphony, and the introduction of training in psalm chanting.

To support the preservation of the tradition, a book and a double CD entitled *Saļmes Stērnīnē* were published with the backing of the State Culture Capital Foundation (Zepa 2020), accompanied by training sessions and promotional events centering psalm chanting. In 2021, *Saļmes Stērnīnē* were inscribed in Latvia's National Inventory of Intangible Cultural Heritage. In the 21st century, elements of commercialization can be observed within the tradition, for instance, singers may receive material or financial compensation. The production and sale of recordings, even when supported by the State Culture Capital Foundation, may likewise be regarded as a form of commercialization.

Psalm chanting for the dead is the oldest form of popular piety known in the Stirniene parish and it is still actively practiced today. Since a new generation of singers has been trained, the tradition remains alive and is consciously maintained. It may therefore be assumed that in the coming decades it will not disappear from the Stirniene area.

May devotions at the cross, also known as May songs (*maja kolpōšona*), rank among the oldest traditions of folk sacred music in the Stirniene area. Their origins in the parish can be traced to the mid- and late nineteenth century (cf. Čakša 2011, 2012). Over the centuries, the cult of Mary has taken deep root in Latvia, most powerfully in Latgale. In the Stirniene parish, this devotion is expressed through sacred art, music, associations dedicated to the Virgin,

and specific prayers such as the Rosary, litanies, the Hours, and pilgrimages. Alongside the Church's liturgy, Christian life is sustained by several forms of popular piety, among them May devotions at the cross, which constitute "a new, extensive, and powerful stratum of traditional Catholic music" (Boiko 2019, 84–91; 2023). May devotions, together with closely related expressions of folk sacred art (crucifixes, crucifix shelters, and textiles for sacred space) should be regarded in the Stirniene area as exemplars of folk Christianity, viewed from the Catholic as well as ethnographic and folkloric perspectives.

May devotions are a communal practice, fostered within the family. Like the Office for the Dead, they represent an element of traditional culture whose knowledge, performance, and transmission provide a foundation for a stable way of life. As Eriņa (2022) notes, "village crosses are the smallest places of Christian gathering" ("dzeraunes kristi ir dzeraunes mozōs saišonas vītas"), encouraging the formation and consolidation of community. Such collective rituals carry a unifying and cohesive significance. The roadside cross is not only a symbol of religious affiliation; it is also a sign of freedom and of Latgalian Catholic identity, bearing witness to the fact that Latgale, as a region of Latvia, has developed under historical and political influences with "a pronounced local identity" (Malahovskis 2024, 140), in which regional culture and the religious dimension play a decisive role (Čakša 2008, 204).

Even in the 21st century, the village crucifix in the Stirniene area is not merely a formal monument of religious culture but remains a living component of popular piety. It is a local sacred site with centuries-old significance in the rhythm of rural life, which today acquires new value within the context of multilayered cultural heritage. Yet the tradition of May devotions shows signs of entering a post-functional stage, which makes it all the more important to document and, where possible, to revitalize it. To safeguard continuity, the parish has introduced preservation measures such as training, publishing a description of the tradition, and recording May songs.

1.2.5. Syncretism of Christianity and Folk Beliefs in Practice

Religious practices in Latgale have traditionally been more distinctive and pronounced than in Protestant regions. In the Stirniene parish, customs of popular piety were observed in virtually every household (at least until the Second World War), since "in the village, everyone was Catholic and fulfilled their Catholic duties" (Eriņš 1995). Fieldwork and the study of local folklore sources reveal elements of folklore and Christianity in everyday artifacts and symbols, in the celebration of festivals and family rites, and in narratives describing encounters with supernatural phenomena and miracles.

Folklore and the Church in festivals and rites. Examples from classical and contemporary folklore of the 20th and 21st centuries in the Stirniene area attest to the fusion of pre-Christian and Catholic festivals, where Christian rituals now

predominate but retain certain relic features from pagan times. In the research process, it is important to consider “both the religious dimension of folklore and the folkloristic dimension of religion, as well as the study of popular piety in terms of religious contact and syncretism” (Yoder 1974). With the exception of Midsummer (*Jāņi*), festivals and family rites in the Stirniene area are consistently marked by Catholic expressions of popular piety, revealing the close connection between the rhythm of the agrarian year and popular devotion.

Even in contemporary society, the Stirniene area demonstrates sustained interest and participation in family rites, seasonal customs, commemorative and festive days, as well as traditional church celebrations. This engagement is particularly strong when practices are explained (psalm chanting), when a coherent and compelling message is created (as in pilgrimages), when they are actively promoted (such as services followed by the blessing of cars), or when they are organized as part of a broader program (for instance, Midsummer celebrations with concerts, children’s events, and creative workshops), thereby combining traditions with modern search for spirituality and new interpretations. The practical transmission of traditional culture is reflected within the frameworks of the individual, family, kin group, or community through the celebration of life-cycle rites, revealing the transfer of cultural heritage on a personal level and grounded in shared understanding.

In examining the use of geometric ornament in church and secular settings in the Stirniene area, particular attention is paid to its presence in elements of sacred space – the church building, small prayer houses, and the home prayer corner (*svētbiļžu kakti*). Following the definition that “a case must include a phenomenon to be described or explained” (Gerring 2017, 26–36), specific visual examples, which informants describe as folk patterns, serve as a basis for exploring how folklore and Christianity coexist in the aesthetic sensibility of Stirniene residents.

Although the Stirniene parish is located in a peripheral area, developments characteristic of the twenty-first century can nevertheless be observed here. These are inseparable from the wider currents of contemporary pluralism, which “allow for different directions of search and possibilities for interpreting the divine” (Lynch 2007, 2). As a result, new forms of perception of the sacred are emerging. In the Stirniene area, signs of “alternative spirituality – the syncretism of the secular and the sacred” (cf. Barovskis 2018, 302) appear, for example when symbolic secular objects are unconsciously placed alongside sacred ones: photographs of loved ones, emotionally significant gifts, or items from special life events positioned next to holy images.

In the Stirniene parish during the 20th and 21st centuries, whitework appears both in churches and in home prayer corners. These textiles include finely crafted pieces in drawn-thread and Richelieu techniques, along with colorful embroidery in running stitch or cross-stitch featuring geometric motifs. Patterns include diagonal and upright crosses, stars, the *jumis* sign, fir-twig

designs, meanders, vertical and horizontal semicircles, circles, diamonds, and others. Such ornamental symbols are also found in woven multicolored altar cloths and in the crocheted lace of white altar cloths. Floral embroidery is less common. Christian symbolism, such as the cross, chalice, grapes, and lilies, is mostly found in church textiles but is rarely used in home prayer spaces. Some motifs are syncretic: the cross, for instance, was known among ancient peoples and mythological traditions before being adapted to the Christian worldview. Its functions likewise converged, as the cross is most often interpreted as a sign of protection and blessing in both pagan and Christian contexts.

Handcrafted textiles made for sacred spaces reveal the practical side of popular piety. All of the informants who produced textiles for the church regard the presence of geometric (or folk) patterns as entirely natural, although the symbolic meaning of specific ornamental signs has gradually been lost over time. Today, geometric motifs and their arrangement are perceived only in terms of aesthetic taste. The choice of both floral and geometric ornament is determined by tradition, that is, by patterns established by earlier generations.

Narratives about various supernatural phenomena and events in the Stirniene area reflect both the individual experiences of informants and the collective experience of the community. In accounts of supernatural occurrences, miraculous events, places shrouded in mystery with either negative auras or positive radiance, malefic practices and their attributes, and folk healing practices, personal experience is linked to the extraordinary, the mystical, and the otherworldly, as shaped by the narrator's personality and worldview. At the collective level, cultural experience provides a framework for understanding and explaining these events in accordance with shared beliefs.

Interviews with bearers of folk-Christian traditions within the territory of the Stirniene parish contain magical rescue stories about the miracles of Saint Agatha and descriptions of existing practices, though no hagiographic narratives of her life were found. On Saint Agatha's Day, bread, water, and salt are blessed, which the faithful use for protection against fire, traffic accidents, and other misfortunes; for hoped-for deliverance in times of war; for healing human and animal illnesses; and for defense against evil forces. Local expressions of popular piety connected with Saint Agatha's sacramentals display great diversity and a wide-ranging syncretism, from which the official Church distances itself.

Life stories also record miraculous accounts of logically inexplicable (divine) assistance in cases of personal and global misfortune and in various crisis situations (cf. Treija 2008). Magical rescue stories reflect the thinking and convictions of particular individuals or groups, revealing the narrators' local and religious identity. The repertoire of narratives centers on lived experiences and on how different supernatural events have influenced real life. In the Stirniene area, stories of Saint Agatha's miracles affirm the religious convictions of informants, offer guidance to the surrounding community in preventing fires or other disasters, and fulfil a Christian didactic function.

An evaluation of current tendencies shows that, in the Stirniene area, the traditions associated with the sacramentals of Saint Agatha's Day have not disappeared but continue among younger generations, their vitality further reinforced by miracle stories of Saint Agatha.

Within the diverse genres of narrative folklore, the broad repertoire of oral accounts preserved in human memory includes stories about places regarded as either unlucky or fortunate. Some of these stories have become part of family history, while others have attained the status of local folklore. The same story may be interpreted differently depending on life circumstances, the narrator's personal experience, and the worldview, which may remain unchanging or be transformed under the influence of particular events.

In the narratives collected in the Stirniene area, the places identified as unlucky, bearing negative significance both for individuals and for the local community, can be grouped into several categories:

- 1) road sections where many accidents occur;
- 2) areas where encounters with the *vadātājs* (a malevolent spirit that leads astray) have taken place at different times;
- 3) sites of suicide, where irrational phenomena are reported;
- 4) crime scenes, especially those involving child murders;
- 5) locations of mass punitive actions;
- 6) semantically neutral places that became unlucky because extraordinary, negatively perceived events occurred there;
- 7) cemeteries as taboo territories marked by numerous prohibitions;
- 8) countries or regions associated with tragic events.

In the Stirniene parish, informants enumerate a wide range of countermeasures and protective actions to resolve situations of being misled by the *vadātājs* or haunted by spirits, and to escape if one finds oneself in an unlucky place. These include making the sign of the cross or praying, wearing a small cross, carrying a holy image, a scapular medal, or blessed water, keeping a rowan twig in one's pocket, crossing one's fingers, showing the fig sign (*pīga*), and other practices.

Far fewer narrators mention fortunate places. An unlucky place may initially be transformed into a fortunate one if a miraculous rescue occurs there. In some accounts, the same site evokes diametrically opposed feelings and, therefore, has to be characterized as ambivalent.

According to informants, fortunate places are associated with favorable turns of fate, blessings granted by God, the Virgin Mary, or angels, and with positive psychological, physical, and material circumstances; a place of happiness can be created by one's own work. Such places include one's home, the father's house, the ancestral dwelling, the farmstead, a meteor stone, Stirniene, or Latvia. In contrast, misfortune is linked with foreign lands, deportation, exile, emigration, Siberia, Afghanistan, Chernobyl, and also the city as opposed to the countryside. Fortunate places may also be connected with the sacred: informants describe

the Stirniene church, and in particular the altar of the Virgin Mary with its sacred painting, as a place of fortune where supernatural events have occurred.

Examples cited by informants show that people create their own places of strength, special traditions, and sites of attachment, with ancient knowledge, rituals, and their fragments and elements freely reinterpreted and integrated into the cultural space of the 21st century. In these narratives and practices, the participants are conscious of their roots and feel a sense of belonging to a particular place. Yet their actions in specific situations do not so much reflect belief in ritual, deities, or natural forces as they are connected with feelings of psychological release and well-being.

Stories about fortunate and unfortunate places represent a meaningful segment of local cultural material. They are embedded in the narrator's individual perspective on events, revealing his or her worldview and openness to experiences connected with the supernatural. These stories demonstrate the richness of interpretations across time; recount real occurrences; and, through contemporary accounts, affirm the resilience of tradition. Stories about lucky and unlucky places are not readily explained in rational terms; they are either lived experiences or inherited narratives which, resisting rational thought and perception, continue to exist and to be transmitted into the 21st century.

Elements of healing and malefic traditions. In the Stirniene area, stories passed down through generations recount various magical practices performed with the hope of achieving positive outcomes (healing, protection, attracting benefits) as well as actions undertaken with malefic intent (spell-casting, deliberate or accidental harm, ill-wishing). People most often turn to active magic in times of crisis or stress, or when they wish to influence future events positively and ensure a successful outcome. Mythic-magical actions begin with thought and word, followed by deed. There is strong evidence of the great power attributed to the spoken word in a wide range of situations in the worldview of Stirniene's inhabitants. From the perspective of folk belief, the means or methods by which help is received (most often the restoration of health) are of little importance; what matters is the positive result.

To achieve their aims, people often combine word, action, and material objects. Various mythic-magical practices are justified by practical necessity, and in the perception of informants they are considered acceptable for securing personal benefit (health, protection, fertility, abundance, material value, or psychological well-being), provided that such gains or the fulfillment of wishes do not involve black magic or otherwise violate another person's boundaries (such as giving magically infused food or drink to someone, thereby exerting power over them (*ieēdināšana*, *iedzirdīšana*), or obtaining something at another's expense). In many cases, elements of pagan origin merge with those rooted in Catholicism. For practitioners, this blending is regarded as self-evident, natural, and unproblematic; it has become an integral part of everyday culture and continues to be passed down from generation to generation.

1.3. Sources of the Doctoral Thesis

This doctoral thesis draws on a broad corpus of materials selected in line with its stated aim, encompassing classical and contemporary folklore sources, archival collections, and fieldwork data. Among published sources, particular use has been made of Pēteris Šmits's *Latviešu tautas ticējumi* (Latvian Folk Beliefs), Latvian folk songs published in *Latvju dainas* and other collections, Kārlis Straubergs's *Latviešu buramie vārdi* (Latvian Incantations), his compilation *Latviešu tautas paražas* (Latvian Folk Customs), as well as other classical folklore materials. Archival holdings were systematically surveyed during the research. Special attention was devoted to the Archives of Latvian Folklore at the Institute of Literature, Folklore and Art of the University of Latvia, including its digital repository *garamantas.lv*. From the archives of the Latvian National Museum of History, manuscript, drawing, photograph, and document collections were consulted, together with the electronic resource *emuzejs.lnvm.lv*. Additional materials were drawn from the collections of the Latgale Cultural History Museum and the Varakļāni Regional Museum. The majority of fieldwork materials were obtained through expeditions conducted individually by the author, involving interviews with tradition bearers and inheritors in the territory of Stirniene's parish of St. Lawrence. In total, 63 narrators contributed, providing 30 shorter or longer memory accounts. A further 36 informants from the middle and younger generations declined to be listed among the narrators, as they shared sensitive information concerning magical practices and folk healing. The study also makes use of life-history and memory records, family archives containing photographs, audio and video recordings, and the archives of the Roman Catholic parish of St. Lawrence in Stirniene, including metric books, documents, and photographs. Finally, the doctoral thesis analyzes the author's personal oral collection together with cultural-historical annotations and dated diary entries spanning the years 1990 to 2025.

2. CONCLUSIONS

The aim of the doctoral thesis – to interpret the coexistence of two world-views, folklore and Christianity, through specific examples of local traditions in the Stirniene parish, on the basis of the theoretical and practical aspects of tradition across different historical periods, and to determine the continuity of these traditions in the present day – has been achieved by addressing the research questions and fulfilling the stated objectives.

1. The oral testimonies gathered from narrators in Stirniene, together with written sources, attest to the historical linearity of individual lives. At the same time, tradition places this individual existence within a cyclical flow, marked by generational change, the preservation of local cultural space, and its continuity across generations. The study observes and documents the coexistence of folklore and Catholic traditions in the worldview of Stirniene parishioners and their reflection in the everyday culture of the community. To achieve the research objectives and the aim of the doctoral thesis, individual fieldwork was conducted over several years, yielding substantive testimonies from narrators, interviews with community members, surveys of archival materials, and analysis of evidence drawn from earlier publications on customs and forms of popular piety. These data have been consolidated and examined, providing a detailed insight into the long-term development of traditions characteristic of the community. The doctoral thesis thus encompasses Stirniene's traditions in the context of folklore and Catholicism, as well as the interaction of cultural strata within the community under the influence of external factors – political, economic, social, and ecclesiastical.
2. Throughout the 20th and 21st centuries, the parish of Stirniene has preserved a wide variety of popular piety practices rooted in Catholic tradition. These include the Rosary, Marian Hours, the Way of the Cross, *Ryugtōs sōpes* (local lament prayers), litanies, pilgrimages, the use of scapulars, veneration of relics and saints, the Office of the Dead (*saļmes*), May devotions (*maja kolpōšona*), prayer practices during Holy Week, commemorations of the dead such as All Souls' Day, and the observance of Advent, Christmas, and Lenten traditions. Some of these practices conform to prescriptions offered by the Church and adapt to innovations (such as the introduction of the Luminous Mysteries of the Rosary, edited hymn texts in prayer books, and the blessing of Advent wreaths and candles), but for the most part there is adherence to traditions handed down through generations. Popular piety in Stirniene encompasses a spiritual (prayers, fasts, hymns), a material (outdoor crucifixes, blessed objects and sacramentals such as holy images, scapulars, rosaries, blessed bread, water, candles, chalk, herbs, and Easter foods), and a practical component (maintenance of the church and

crucifixes, production of textiles for liturgical use). Syncretism is evident in specific expressions of Marian devotion, the functional use of St. Agatha's sacramentals, local forms of veneration of St. George and St. Anthony, and rituals of remembrance for the dead. Popular piety is practiced individually, within families, and in the church outside the liturgy of the Mass. In most cases, these practices resemble those found in Catholic regions elsewhere in Latvia, though certain local expressions are distinctive to Stirniene (such as *Krysta dīnas*, *Ontona jūsteņas nosōšona*, and the use of the "happy death bell" *laimeigys nōvis zvanešs*).

3. In the parish of Stirniene, the sphere of music is represented by two branches of tradition cultivated over a long period of time: traditional (folk) devotional chants and the refined sacred music of the church choir. Devotional chants are musical forms of prayer with roots in Catholic tradition, practiced both in family life and in the church. Among the enduring forms of traditional devotional music are psalms for the dead and May devotions in honor of the Virgin Mary at village crucifixes, where Catholic and folkloric elements converge. As these traditions align chronologically with the rhythm of the seasons, they create a division of time and space between the dead and the living, incorporating archetypal modes of thought into the course of contemporary human life.
4. Psalm chanting for the dead and May devotions at the cross are expressions of popular piety characteristic of Catholic cultural communities in the Latgale region, which in Stirniene have secured a stable place, uniting families, kin groups, the wider community, and the local settlement. The *Saļmes Stērnīnē* and *maja kolpōšona* serve as markers of local belonging and values handed down through generations. Their preservation has been supported by careful documentation of tradition, as well as lifelong learning and popularization initiatives.

Respect for the dead and for past generations, together with reverence and fear before the unknown and unalterable reality [of death], ensures that funeral-related traditions endure the longest. Creation of a tabooed space around funeral situations has long been connected to an ancient body of knowledge and practices aimed at protecting the individual and the community, where pre-Christian and Catholic ritual customs have coexisted in organic interplay.

5. Folk traditions are most enduring among local inhabitants, as their continuity is sustained by a closed environment and limited population movement. Change is introduced by shifts in the socio-political situation, transformations in societal value orientations, and the loss of a sense of the sacred. The early 20th century and the period of Latvia's first independence in Stirniene were characterized by the continuity of traditions within the family and, with the participation of the Church, within society as a whole. During the Soviet occupation, part of the parish's popular piety

traditions persisted, owing to the delayed implementation of the reforms of the Second Vatican Council in Soviet states and to the resilience and presence of Catholic faith in the convictions and way of life of community members. Village crucifixes and churches served as unconscious symbols of resistance, while practices of popular piety functioned as forms of non-violent opposition to Soviet ideology.

6. Traditions of popular piety are not static; they display variability shaped by internal factors (such as population decline and demographic aging) as well as external influences (including Church regulations and political circumstances). Today, the continuity of these practices is endangered by breaks in tradition, driven by demographic challenges, the erosion of Latgalian Catholic cultural-historical identity, societal secularization, the effects of regional reforms, and the broader social changes brought about by *Covid-19*. Political and socio-economic developments in the 21st century have brought significant transformations to the sphere of folk Christianity in Latgale, including Stirniene. Many practices that were widespread before the Soviet occupation now survive only partially, or exist in a post-functional state.
7. In the celebration of feasts and family rituals in the Stirniene area during the 20th and 21st centuries, a close fusion and cultural transfer between pre-Christian and Catholic perspectives and rituals remains evident, such that folk and church festivals cannot be strictly separated. Both family rituals and feasts (with the exception of Midsummer, *Jāņi*) are firmly associated with expressions of popular piety, which at the same time correspond to the calendar of the Church's liturgical year. Many beliefs and folk customs have been incorporated into religious conviction, a process explained by the long-term interaction of Catholicism and folklore. Catholic objects and sacramentals, when used in forms inspired by Latvian traditions, are not perceived by local inhabitants as belonging to separate spheres, but rather as mutually complementary and enriching. Sacred space textiles integrate geometric ornament, stylized plant motifs, and Christian symbolic elements into a cohesive whole.
8. Fieldwork conducted in the Stirniene area confirms that traditions associated with the feast of St. Agatha continue to play a significant role in folk Christianity, enduring across centuries and persisting among younger generations. The collected and analyzed folklore materials demonstrate that miracle stories of St. Agatha constitute a natural, still-present element of unconscious mythological thought, illustrated by accounts of magical rescues attributed to the use of St. Agatha's sacramentals. Local expressions of popular piety connected with St. Agatha's sacramentals reveal considerable diversity and a syncretism of beliefs.
9. In the folk healing practices of the Stirniene area, methods of recovery continue to be used that act directly on the body, such as massage-like touches, alongside water and sauna treatments (warming, heating, sweating). These

are complemented by medicinal herbs, animal-based substances, and other natural products, as well as indirect, magical influences expressed verbally (incantations, prayers) and through ritual actions (fumigation, ringing, practices at crossroads or in cemeteries). The tradition of verbal healing (*vārdošana*) in Stirniene is centuries old and, when needed, is still regarded as acceptable and sought out today. Among part of the population, faith in the power of the word and ritual endures, and within the tradition one can observe a fusion of elements from nature religion and Christianity.

10. The religious landscape of the Stirniene area is homogeneous and mono-confessional, integrating Catholic and folkloric worldviews. Both perspectives are equally valued, as they remain vibrant and present, reinforcing local identity and the community's system of spiritual values. Despite growing secularization, religious affiliation in the community remains strong whenever a positive connection is perceived between tradition and individual benefit or security, for example, in the blessing of Easter foods, the blessing of cars, or the use of St. Agatha's sacramentals, as well as in practices of protection against evil, such as funeral rituals. Through the interaction of cultural strata, Catholicism is regarded as an inherent part of the natural identity of every inhabitant of Stirniene.
11. Expressions of popular piety, such as May devotions, psalm chanting, Holy Week observances, and practices of commemorating the dead, serve as a vital force uniting the community, sustaining its continuity and the preservation of local identity over time, fostering communication, mutual cooperation, and institutional participation (through the Church and local authorities). The preservation and promotion of certain practices of popular piety (psalm chanting and May devotions) have been supported by projects backed by state and non-governmental organizations, which overall enhance the community's self-esteem and visibility.
12. The material collected and analyzed in this doctoral thesis encompasses both a diachronic and a synchronic evaluation of popular piety in the Stirniene area. The diachronic perspective made it possible to establish how resilient or changeable the traditions are, as well as how they interact over longer periods of time. The synchronic perspective, in turn, allowed documenting the status quo, that is, the contemporary situation. The overall conclusion is that, although in peripheral contexts (in this case, the parish of Stirniene) folk and Catholic traditions tend to endure longer and more fully than in urban centers or their immediate surroundings, the accelerated pace of change characteristic of the early 21st century can be observed even here.

KOPSAVILKUMĀ IZMANTOTĀ LITERATŪRA / REFERENCES USED IN THE SUMMARY

Avoti / Sources

Publicētie avoti / Published Sources

1. LTT *Latviešu tautas ticējumi I–IV* (1940–1941). Sakārt. Šmits P. Rīga: Latviešu folkloras krātuve.
2. LB *Latviešu buramvārdi, I–II* (1939–1941). Straubergs K. Rīga: Latviešu folkloras krātuve.
3. *Latvju dainas, I–VI* (1894–1915). Izd. K. Barons, H. Visendorfs. Jelgava, Pēterburga: Ķeizariskā zinību akadēmija.
4. LTD *Latvju tautas dainas, I–XII* (1928–1932). Red. Endzelīns J., sakārt. Klaustiņš R. Rīga: LITERĀTŪRA.
5. Straubergs, Kārlis (1944). *Latviešu tautas paražas*. Rīga: Latvju Grāmata.

Romas katoļu Baznīcas dokumenti / Documents of the Roman Catholic Church

1. Romas katoļu baznīcas Dievišķā kulta un Sakramentu disciplīnas kongregācija (2001). *Direktorijs par tautas dievbijību un liturģiju*. Pieejams: https://www.vatican.va/roman_curia/congregations/ccdds/documents/rc_con_ccdds_doc_20020513_vers-direttorio_en.html [skatīts 20.02.2025.]
2. Franziskus (2019). *Schlussdokument. Amazonien. Neue Wege für die Kirche und für eine ganzheitliche Ökologie*. Pieejams: <http://secretariat.synod.va/content/sinodoamazonico/en/documents/schlussdokument--amazonien--neue-wege-fuer-die-kirche-und-fuer-e.html> [skatīts 20.02.2025.]
3. KBK *Katoļu baznīcas katehisms* (2000). Rīga: Rīgas Metropolijas kūrīja, 956 lpp.

Nepublicētie avoti / Unpublished Sources

1. Eriņa, Lolita (2022). *Intervija ar Lolitu Eriņu (saukta par Dūdu Lolitu)*. Intervija autores privātajā arhīvā.
2. Eriņš, Aleksandrs (1995). *Atmiņas, pārdomas*. Rokraksta kopija autores privātajā arhīvā.

Zinātniskā literatūra / Scientific Literature

1. Adams, Tony (2021). *The Art of Autoethnography*. Publiska lekcija. Pieejams: <https://youtu.be/2-CyUBLhk6Q?si=jFcZd5OzgO8MjtPL> [skatīts 27.12.2024.]
2. Adams, Tony E., Holman Jones, Stacy & Ellis, Carolyn (eds.) (2013). *Handbook of Autoethnography* (1st ed.). Routledge. Pieejams: <https://doi.org/10.4324/9781315427812> [skatīts 27.12.2024.]
3. Balčytė-Dačinskienė, Vilija (1997). Katalikų laidotuvių giesmių giedojimo tradicijos Lietuvoje. *LKMA Metraštinis, XI*. Vilnius, p. 135–142.

4. Barovskis, Ingus (2018). Iekštelpu iekārtojuma ikonogrāfija: Daugavpils novada piemērs. *Daugavpils novads. Vietas vērtība*. Monogrāfisks rakstu krājums, sast. J. Kursīte. Rīga: Zinātne, 296.–311. lpp.
5. Bauman, Richard (1983). The Field Study of Folklore in Context. *Handbook of American Folklore*. Dorson, R. M. (ed.). Indiana University Press Bloomington, pp. 362–368.
6. Beitnere, Dagmāra (2005). Identitāte un pašreferēnce dzīvesstāstā. *LZA Vēstis. A daļa, Nr. 5*. Rīga: LZA, 36.–43. lpp.
7. Bela-Krūmiņa, Baiba (2001). Patība un sociāli kulturālais konteksts. *Spogulis*. Sast. Māra Zirņīte. Rīga: Latvijas Universitātes Filozofijas un socioloģijas institūts, 125.–144. lpp.
8. Bela-Krūmiņa, Baiba (2006). Naratīvā identitāte un kultūra. *Aktuālas problēmas literatūras zinātnē. Stāsts: identitāte un modernie meklējumi*. Sast. Lāms, E. Liepāja: LiePA, 13.–17. lpp.
9. Ben-Amos, Dan (1972). Toward Definition of Folklore in Context. *Toward New Perspectives in Folklore*. Paredes, A. and Bauman, R. (eds.). Austin: University of Texas Press, pp. 3–15.
10. Ben-Amos, Dan (1993). “Context” in Context. *Western Folklore*, 52 (2,3,4). Published by: Western States Folklore Society, pp. 209–226.
11. Bērziņa-Reinsone, Sanita (2011). *Apmaldīšanās stāsti: priekšstati, interpretācija, stāstījumu poētika*. Promocijas darbs. Rīga: Latvijas Universitāte, 204 lpp.
12. Boiko, Mārtiņš (2005a). Jeziūti: mentalitāte un mantojums. *Kultūras Forums*, 13.–20. maijs, 18 (148), 4.–5. lpp.
13. Boiko, Mārtiņš (2005b). Latgales tradicionālās mūzikas vēsturiskie un stilistiskie slāņi. Katoliskā tradicionālā mūzika. *Kultūras Forums*, 27. maijs – 3. jūnijs, 20 (160), 4.–5. lpp.
14. Boiko, Mārtiņš (2019). Jeziūtu lauku misiju grāmatas un latgaliešu tradicionālā mūzika. Dažas piezīmes, pieņēmumi un atziņas. *Grāmata un sabiedrība Latvijā līdz 1945. gadam. Latvijas Nacionālā bibliotēka, Zinātniskie raksti 4/XXIV*. Rīga: Latvijas Nacionālā bibliotēka, 84.–93. lpp.
15. Boiko, Mārtiņš (2023). Maija dievkalpojumu pirmsākumi Latgalē. *Mūzikas Akadēmijas raksti*, 21, 59.–103. lpp. Pieejams: https://www.jvlma.lv/data/sadala_muzikas_akademijas_raksti/raksti-xxi-boiko.pdf [skatīts 08.11.2024.]
16. Bula, Dace (2011). *Mūsdienu folkloristikas paradigmas maiņa*. Rīga: Zinātne, 318 lpp.
17. Chang, Heewon (2008). *Autoethnography as Method* (1st ed.). Routledge. Pieejams: <https://doi.org/10.4324/9781315433370> [skatīts 27.12.2024.]
18. Chodak, Szymon (1987). People and the Church Versus the State: The Case of the Roman Catholic Church in Poland. *Spirit Matters: The Worldwide Impact of Religion on Contemporary Politics*. New York: Paragon House Publishers, pp. 292.
19. Čakša, Valda (2008). Kultūras identitāti veidojošie faktori Latgalē. *Etniskums Eiropā: sociālpolitiskie un kultūras procesi: starptautiskās zinātniskās konferences materiāli*. Rēzekne: Rēzeknes Augstskola. 193.–206. lpp.
20. Čakša, Valda (2011). “Značku” vilkšanas tradīcija maija mēneša tautas lūgšanās pie Latgales sādžu krustiem. *Latgale kā kultūras pierobeža II*. Daugavpils: DU Humanitārās fakultāte, Komparatīvistikas institūts, 131.–142. lpp.

21. Čakša, Valda (2012). Ieskats Latgales katoļu tradīcijās. *RES HUMANITARIAE XII*. Klaipēdos: Klaipēdos universiteto leidykla, 222.–252. lpp.
22. Denz, Hermann (2009). Religion, popular piety, patchwork religion. *Church and Religion in Contemporary Europe*. VS Verlag für Sozialwissenschaften, pp. 183–202.
23. Frey, Linda (1991). Introduction. *The Myths We Live By*. Samuel R. and Thompson P. (eds.). London and New York: Routledge, pp. 1–22.
24. Gāle-Karpentere, Inta (2001). Mutvārdu intervija: teorija un prakse. *Spogulis. Latvijas mutvārdu vēsture*. Rīga: LU FSI & NMV, 162.–177. lpp.
25. Gerring, John (2017). *Case Study Research: Principles and Practices* (2nd ed.). Cambridge, UK: Cambridge University Press, pp. 364.
26. Griķe, Anna Elizabete (2023). *Tautas dievbijība Romas katoļu draudzēs Latgales pierobežā*. Promocijas darbs. Rīga: Latvijas Universitāte, 174 lpp.
27. Gustavsson, Anders (2000). Folk Religion as a Field of Research. *ARV: Nordic Yearbook of Folklore 2000, Vol. 56*. Uppsala, pp. 97–117.
28. Honko, Lauri (1989). Memorates and the Study of Folk Belief. *Nordic Folklore: Recent Studies*. Indianapolis: Bloomington, pp. 100–109.
29. Howes, Craig (2020). Life Writing. *Oxford research encyclopedias*. Pieejams: <https://www.oxfordbibliographies.com/display/document/obo-9780199799558/obo-9780199799558-0151.xml> [skatīts 03.09.2023.]
30. Hufford, David (1985). Ste. Anne de Beaupré: Roman Catholic Pilgrimage and Healing. *Western Folklore, 44* (3), pp. 194–207.
31. Järvinen, Irma Rita (1993). Sacred Legends and the Supranormal Tradition in Geek Orthodox Karelia. *ARV: Nordic Yearbook of Folklore 1993, V. 49*. Uppsala, pp. 37–42.
32. Krogzeme-Mosgorda, Baiba (2004). Kontekstuālā pieeja skolēnu atmiņu albumu materiāla interpretācijā. *Letonica, Nr. 11*. Rīga: LU LFMI, 19.– 35. lpp.
33. Kursīte, Janīna (2024). *Kamolkokos. Apcere par ceļiem uz latviskumu*. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 624 lpp.
34. Lielbārdis, Aigars; Boiko Mārtiņš (2012). *Psalmu dziedāšana Latgalē. Officium defunctorum. The Office of the Dead in Latgale*. Rīga: Latvijas Universitātes Literatūras, folkloras un mākslas institūts, 1 DVD, 3 CD, 56 lpp.
35. Lynch, Gordon (2007). *The New Spirituality. An Introduction to Progressive Belief in the 21 Century*. London, New York: I. B. Tauris, pp. 224.
36. Malahovskis, Vladislavs (2008). Katolisko identitāti veidojošie faktori Latgalē. *Etniskums Eiropā: sociālpolitiskie un kultūras procesi: starptautiskās zinātniskās konferences materiāli*. Rēzekne: Rēzeknes Augstskola 185.–192. lpp.
37. Malahovskis, Vladislavs (2024). *Mēs un viņi: latgalieši, baltieši un cittautieši starpkaru Latvijā. Latgaliešu lietas*. Rēzekne: Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmija, 155 lpp.
38. Martinière, Maximilien (2019). *La piété populaire. Une chance pour l'évangélisation*. Paris: Médiaspaul, p. 216.
39. Milius, Vacys (1997). Kryžiai ir kolytelės lietuvių liaudies papročiuose. *LKMA Metraštis, XI*. Vilnius, p. 207–216.
40. Milius, Vacys (2002). Išėjivjos lietuvių kryžių tyrinėjimai. *LKMA Metraštis, XXI*. Vilnius, p. 73–83.

41. Motuzas, Alfonsas (2003). *Lietuvos kalvarių Kryžiaus kelių istorija, apeiginiai papročiai ir muzika*. Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto leidykla, p. 292.
42. Motuzas, Alfonsas (2004). The Peculiarities of the Populars Piety Practices of the Latvian and Lithuanian Catholics. *Reģionālās valodas mūsdienų Eiropā: starptautiskās zinātniskās konferences materiāli, 2004. gada 20.–23 maijs*. Rēzekne : Rēzeknes Augstskola, 27.–33. lpp.
43. Motuzas, Alfonsas (2007). Katalikų liaudies pamaldumo praktikos Lietuvoje: tradicijos ir naujovės. *Tiltai. Priedas Nr. 36*. Klaipėda: KU leidykla, p. 251–273.
44. Motuzas, Alfonsas (2010). Latviešu un lietuviešu bērnu dziesmas: kā mantojums tas ir? *Latgalistikys kongresu materiāli, II. VIA LATGALICA*. Rēzekne: Latgales Druka, 105.–113. lpp.
45. Mróz, Franciszek (2021). Shrines and pilgrimages in Poland as an element of the “geography” of faith and piety of the people of god in the age of Vatican II (C. 1948–1998). *Religions (Basel, Switzerland)*, 12 (7), pp. 525.
46. Mulvihill, Thalia M., & Swaminathan, Raji (2017). *Critical Approaches to Life Writing Methods in Qualitative Research* (1st ed.). Routledge. Pieejams: <https://doi.org/10.4324/9781315629582> [skatīts 28.06.2025.]
47. Novak, Julia (2017). Experiments in Life-Writing: Introduction. In: Boldrini, L., Novak, J. (eds) *Experiments in Life-Writing*. Palgrave Studies in Life Writing. Palgrave Macmillan, Cham. Pieejams: https://doi.org/10.1007/978-3-319-55414-3_1 [skatīts 28.06.2025.]
48. Platovnjak, Ivan (2018). Popular Piety: Living or “Dead” Tradition? *Studia Gdańskie, XLII*. Gdańsk: Gdańskie Seminarium Duchowne, Kuria Metropolitalna Gdańska, pp. 105–118.
49. Porter-Szűcs, Brian (2011). *Faith and Fatherland: Catholicism, Modernity, and Poland*. New York: Oxford University Press, pp. 484.
50. Račiūnaitė, Rasa (1997). Pagonybės ir krikščionybės sintezė gimtųjų, vestuvių ir laidotuvių papročiuose. *LKMA Metraštis, XI*. Vilnius, p. 89–95.
51. Roszak, Piotr; Tykarski, Sławomir (2020). Popular Piety and Devotion to Parish Patrons in Poland and Spain, 1948–1998. *Religions 11 (12 (658))*. Pieejams: <https://www.mdpi.com/2077-1444/11/12/658/htm> [skatīts 27.06.2025.]
52. Ryan, Salvador (2012). Some Reflections on Theology and Popular Piety: A Fruitful or Fraught Relationship? *The Heythrop Journal*, 53, pp. 961–971. Pieejams: https://www.researchgate.net/publication/264456254_Some_Reflections_on_Theology_and_Popular_Piety_A_Fruitful_or_Fraught_Relationship [skatīts 28.06.2025.]
53. Šmits, Pēteris (1932). Miršana un bēres. *Latvju tautas dainas, X*. Rīga: LITERĀTŪRA, 769.–789. lpp.
54. Treija, Rita (2008). Agates brīnumi tautas tradīcijās. *Letonica, Nr. 18*. Rīga: LU Literatūras un folkloras institūts, 247.–260. lpp.
55. Vyšniauskaitė, Angelė (1993). *Mūsų metai ir šventės*. Kaunas: Šviesa, p. 150.
56. Yin, Robert K. (2009). *Case Study Research: Design and Methods*. London: Sage, pp. 312.
57. Yoder, Don (1974). Toward a Definition of Folk Religion. *Western Folklore 33 (1)*, pp. 2–15.
58. Zepa, Ieva (2020). *Sašmes Stērnīnē. Tradicionālie psalmu un bērnu dziedājumi*. Sast. I. Zepa, grāmata un 2 CD. Izdevējs: Stirnienes draugu biedrība, 159 lpp.

ACKNOWLEDGEMENTS

The author expresses heartfelt gratitude to her family and relatives, who inspired and optimistically supported her throughout the preparation of this doctoral thesis. Special thanks to her son, Ivars Dominiks, and her sister, Māra, the fundamental pillars throughout the work process. Thanks also to the *youngest scientific collaborators*, nephews Nikodems and Leonards, for joyful, energy-filled moments. Deepest gratitude is extended to the author's scientific advisor, *Dr. habil. philol.*, Professor Janīna Kursīte-Pakule, who, with truly mythical maternal care and benevolence, guided the author through the academic labyrinths. Thanks to the reviewers for their patience, thoroughness, and valuable suggestions. Sincere thanks to all the lecturers of the University of Latvia encountered during the course of study for their knowledge, advice, critique, and encouragement. Special thanks to *Dr. art.*, Professor Valdis Muktupāvels, and *Dr. philol.* Ingus Barovskis for their valuable advice and collaboration; to *Dr. philol.* Jolanta Stauga, Ilze Danuseviča, and *Dr. philol.* Iveta Narodovska for supportive attitude; and to the staff of the University of Latvia for their readiness to help. In connection with the grant project, thanks are due to *Dr. paed.* Māra Marnauza and Nelda Kikjauka.

For spiritual support and theological consultation, the author thanks His Excellency Bishop Andris Kravalis, priests Rolands Abrickis, and *Dr. hist. eccl.*, Professor Andris Priede and Pēteris Skudra. Heartfelt thanks to Māra Broka, Solvita Brokule, Jānis Erdmanis, Veronika Erte, Lolita Eriņa, Ruta Eriņa, Aina and Imants Grāmatnieki, Gunta Greisle, Ilze Grēvele-Skaraine, Jānis Gruduls, Ainārs Kiserovskis, Eriks Melnis, Izolde Merinkova, Laura Mestere, Gunta Miheloviča, Tatjana Pakalne, Gita Palma, Marija Pastare in Teilāni, Anita Saleniece, Olita Sēbriņa, Edijs Strušels, Rita Upeniece, Marija Vaļka, Renāte Vancāne, and Dmitrijs Vasins. Special thanks to the singing community of Stirniene. The deepest gratitude is offered to all the inhabitants of Stirniene and its surroundings, living and already departed, to their descendants across the world, and to all the Teachers and wonderful people encountered during the work process, for their invaluable support, genuine trust in life, heartfelt goodwill, and strengthening encouragement to continue.

This research is dedicated to my lifelong love, Stirniene.

Paļdis Dīvam, paļdis ļaudim!